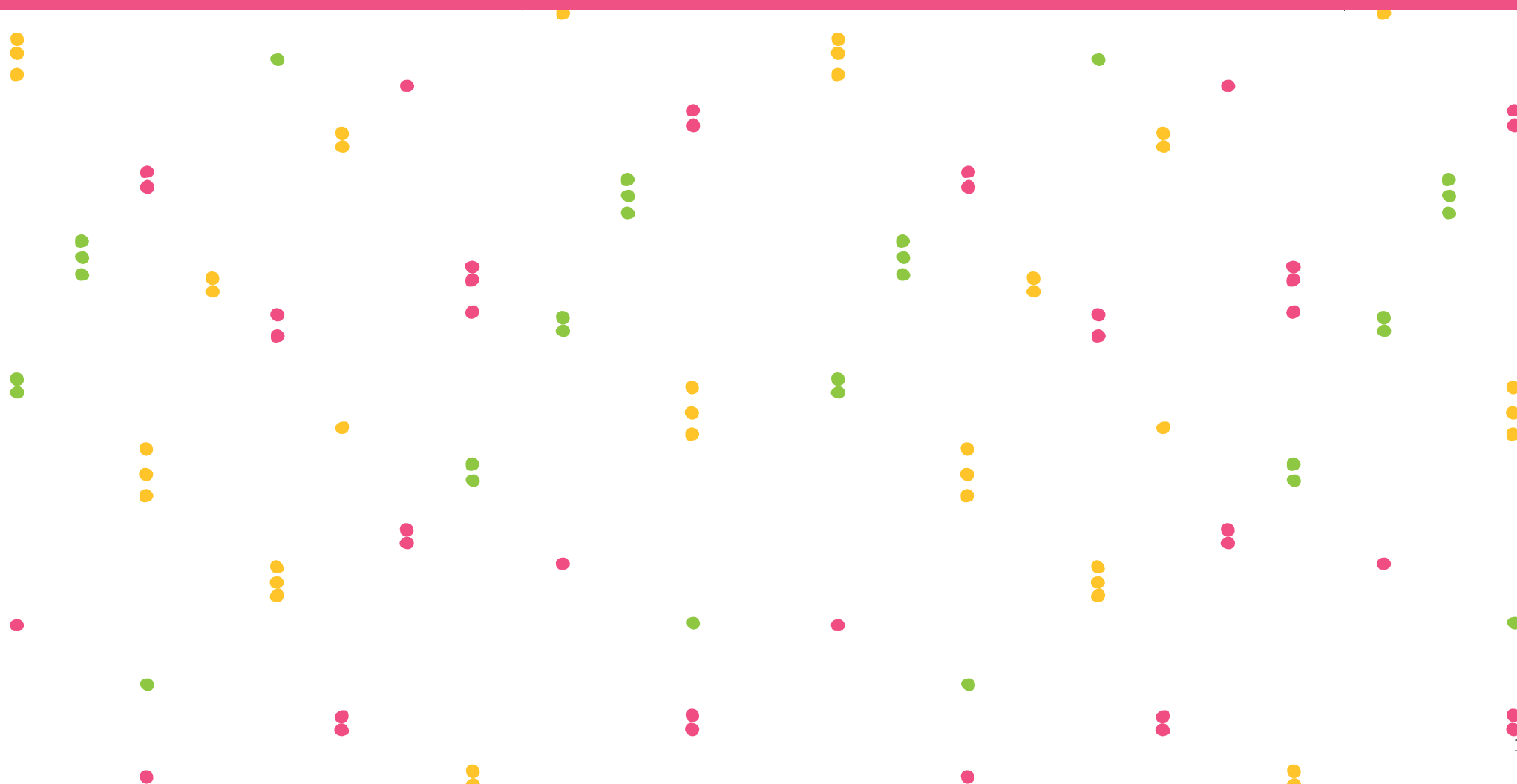

EVALVACIJSKO POROČILO SLOVENSKEGA PILOTNEGA PROJEKTA

November 2018

Avtorji:

dr. Jerneja Jager
mag. Mateja Režek
Petra Bozovičar
Cinzia Canali
Devis Geron

Kontakt:

Pedagoški inštitut, Center za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom;

korakzakorakom@pei.si

Fundacija Fondazione Emanuela Zancan onlus;

cinziacanali@fondazionezancan.it,

devisgeron@fondazionezancan.it

Ta publikacija je nastala s finančno podporo Evropske komisije v okviru programa Erasmus+, programa Key Action 3 in projektov Forward Looking Cooperation.

Podpora Evropske komisije pri izdelavi te publikacije ne pomeni nujno tudi podpore njeni vsebini, saj le-ta odraža samo stališča avtorjev. Komisija ni odgovorna za kakršnokoli uporabo informacij iz tega dokumenta.

Kazalo

I.	Povzetek rezultatov	4
II.	Kontekst, potrebe in cilji pilotnega projekta.....	5
2.1	Kratek opis lokalnega referenčnega konteksta in glavnih obravnavanih potreb	5
2.2	Projektne cilje pilotnega projekta	7
III.	Spremljanje in ocenjevanje	8
3.1	Metodologija, uporabljena pri spremljanju in ocenjevanju	8
3.2	Aktivnosti v okviru pilotnega projekta, donos in doseženi rezultati v primerjavi s pričakovanji.....	10
3.3	Rezultati za zaposlene, vključene v projekt, in rezultati za otroke in starše.....	18
3.4	Pot do integriranega načina dela: dinamika povezovanja	28
3.5	Vpogled iz obiskov na terenu	30
3.6	Splošne prednosti in slabosti pilotnega projekta v Trebnjem	31
IV.	Razprava o spremembah.....	32
V.	Razširjanje, ponovljivost in nadaljnja trajnost pilotnih dejavnosti.....	34
5.1	Komuniciranje in razširjanje na lokalni/nacionalni ravni	34
5.2	Elementi ponovljivosti projekta v državi.....	42
5.3	Strategije trajnostnega razvoja v prihodnosti.....	44
5.4	Povzetek poti in prihodnji razvoj	44
6.1	Povzetek naučenega	46
6.2	Priporočila za oblikovalce politik.....	46
	Priporočila za medinstitucionalni nivo	46
	Priporočila za povezovanje na nivoju institucij	47
	Priporočila za strokovne delavce	47

I. Povzetek rezultatov

Glavna cilja projekta sta bila:

1. Promovirati vrtce, ki se odzivajo na ranljive otroke in njihove družine, so vključujoči in katerih cilj je vzpostaviti integrirano delovanje na nivoju storitev ter uvesti celovitejši pristop, usmerjen k otrokom in družini;
2. izboljšana raven dosežene izobrazbe otrok iz ranljivih, prikrajšanih in marginaliziranih skupin, ki imajo koristi od bolj celostnega, integriranega in odzivnega pristopa v vrtcih.

Na obeh pilotnih lokacijah smo v skladu s splošnima ciljema ustanovili lokalna akcijska tima, sestavljena iz predstavnikov različnih sektorjev in služb v lokalnih skupnostih, ki so v stiku z romskim prebivalstvom. Lokalna akcijska tima sta sledila specifičnim ciljem obeh pilotnih projektov, in sicer povečati vpis in obiskovanje vrtčevskih programov med romskimi otroki (vrtec Kekec Grosuplje) in olajšati prehod iz vrtca v osnovno šolo za romske otroke (vrtec Mavrica Trebnje). Sklenemo lahko, da smo pri doseganju prvega splošnega cilja zagotovo dosegli velik korak naprej (vsaj pri enem od pilotnih projektov), medtem ko je drugi cilj zelo zapleten. Zahteva namreč spremenjeno razumevanje vloge strokovnih delavcev, če želimo resnično vključiti romske družine v načrtovanje pomembnih programov in izvajati dejavnosti doseganja, predvsem pa zahteva stalen razmislek o vlogi strokovnega delavca. Hkrati je za doseg tega cilja treba razviti delujoč, podporni in integriran sistem v lokalnem okolju. V okviru naših pilotnih projektov smo naredili prve korake v smeri k vzpostavitvi takšnega sistema, toda za doseganje boljše ravni dosežene izobrazbe je potrebnega več časa in skupnih naporov.

Glavna spoznanja so:

- podpora občine je pomembna,
- vključevanje vodstva (vodstveni nivo) je pomembno,
- zagotoviti dovolj časa za skupne sestanke in aktivnosti, ki jih želimo izvesti,
- vključevanje ranljivih skupin v proces od samega začetka in ob upoštevanju njihovih predlogov,
- prepoznati pomen dejavnosti doseganja kot ene od vrednot organizacije, zlasti kadar pripadniki ciljne (ranljive) skupine niso pogosti in redni »uporabniki« aktivnosti/storitev v občini, kadar so ločeni od lokalne skupnosti, kar romska skupnost (običajno) je,
- senzibilizacija vseh ključnih udeležencev, ki imajo redne stike s predstavniki romske skupnosti, je nujna.

II. Kontekst, potrebe in cilji pilotnega projekta

2.1 Kratak opis lokalnega referenčnega konteksta in glavnih obravnavanih potreb

Pilotni projekt v Sloveniji je bil izveden v Grosupljem in Trebnjem, za katera je značilna zelo nizka stopnja vpisa v vrtec med romskimi otroki. Okolja, v katerih se je izvajal projekt, so okolja s tradicionalnim romskim prebivalstvom.

Vrtec Kekec Grosuplje deluje v 9 stavbah in ga obiskuje približno 750 otrok. V okolici vrtca je 6 romskih naselij, v katerih živi približno 20 romskih družin s 36 predšolskimi otroki. Na začetku pilotnega projekta je bil eden od njih vpisan v vrtec.

Vrtec Kekec Grosuplje je dolgoletni član Mreže za spreminjanje kakovosti Korak za korakom, ki se v prvi vrsti osredotoča na strokovni razvoj zaposlenih v vrtcu. Od leta 2014 je vrtec aktivno vključen v pobude, usmerjene v približevanje romskim družinam in vključevanje otrok v vrtec.

V osrednji projektni tim v vrtcu je bilo vključenih 5 vzgojiteljic, ravnateljica, pomočnica ravnateljice in svetovalna delavka.

V lokalni akcijski tim so bili vključeni predstavniki vrtca (osrednji projektni tim), lokalni romski svetnik, predstavnik Amnesty International (spremljevalec romskega svetnika), 2 osnovnih šol (šolski svetovalni delavki), zdravstvenega doma (pediater, medicinska sestra), centra za socialno delo (direktorica in 2 strokovni delavki), javne knjižnice (knjižničarka), ČŠOD (2 izvajalki delavnic v romskem naselju in njuna mentorica), policije in zavoda za zaposlovanje (strokovni delavki iz lokalne pisarne). V koordinacijsko skupino so bili vključeni predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, ČŠOD (nivo vodstva in strokovnih delavcev). Na vsa srečanja so bili povabljeni tudi predstavniki občine.

V občini Grosuplje je večina romskih staršev brezposelna, stanovanjski pogoji pa so zelo slabi. V vseh naseljih je električna energija, vendar ni tekoče vode v vseh stavbah, kanalizacijski sistem ni urejen.

Vrtec Mavrica Trebnje v občini Trebnje ima devet enot, ki jih obiskuje približno 620 otrok. Ena od enot se (od leta 2009) nahaja v romskem naselju Vejar, 4 kilometre od mesta Trebnje. V romskem naselju živi približno 300 prebivalcev. Naselje je opremljeno z osnovno infrastrukturo (elektriko, vodo, kanalizacijo, čistilno napravo, javno razsvetljavo in asfaltno cesto). Hiše in barake imajo zelo slabo izolacijo, kakovost življenja je precej nizka. V naselju je približno 37 predšolskih otrok, od tega je 22 otrok, starih od 3 do 6 let, vključenih v enoto v romski skupnosti.

Vrtec Mavrica Trebnje od leta 2010 neprekinjeno sodeluje z našim centrom, osredotoča pa se na dejavnosti doseganja in ublažitvi prehoda iz vrtca v romskem naselju v vrtec v Trebnjem in osnovno šolo.

V osrednji projektni tim v vrtcu sta bili vključeni pomočnica ravnateljice in svetovalna delavka.

V lokalni akcijski tim so bili vključeni predstavniki vrtca (osrednji projektni tim), osnovne šole (učitelji, svetovalna delavka), občine, centra za socialno delo, romskega združenja (nekaj sestankov, predstavnica pozneje ni mogla sodelovati na sestankih zaradi delovnih obveznosti), zdravstvenega doma (pediater, medicinska sestra), centra za izobraževanje odraslih. V koordinacijsko skupino so bili vključeni predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, občine, zdravstvenega doma (vsi na nivoju vodstva).

Na začetku izgradnje bolj integriranega podpornega sistema sta oba vrtca že vzpostavila nekakšno sodelovanje s predstavniki lokalnih institucij/storitev/organizacij/posameznikov, vendar je bilo to še vedno zelo osnovno in priložnostno (npr. dogodek na mednarodni dan Romov).

Prepoznali smo »prostor za izboljšave«, zlasti na naslednjih področjih:

- **Prehod:** Gre za pomemben izziv, kako motivirati osnovne šole, da se bolj osredotočijo na pripravo za prihodnje učence (»šole, ki so pripravljene na otroke«), da se bolj povežejo z vrtci (in vrtec z osnovno šolo) ter prispevajo k boljšemu razumevanju dodane vrednosti dela z vzgojitelji (to velja predvsem za pilotno lokacijo Trebnje).
- **Povezovanje dejavnosti:** Namesto več ponudnikov, ki organizirajo (pre)več različnih ukrepov za romske otroke in družine, bi bilo bolje pripraviti skupni akcijski načrt, ki bi imel bolj pozitiven učinek.
- **Sodelovanje:** Z romsko skupnostjo se ne posvetujejo in ni vključena v procese odločanja, ki jih zadevajo. Odločitve se sprejemajo paternalistično (»vemo, kaj je dobro za vas«), ne da bi sploh razumeli romsko skupnost.
- **Zaupnost:** Potrebno je sodelovanje pri izmenjavi informacij o otrocih in družinah med šolami, občinami, zdravstvenim domom in socialnimi centri, da bi dobili jasnejši pogled na potrebe družin. Edini namen izmenjave informacij bi moral biti bolj smiselno delo z otroki in družinami ter ustrezno odzivanje na njihove potrebe.
- **Povezovanje sektorjev/razmislek o nekaterih sistemskih rešitvah:** Nekatera vprašanja in priložnosti je treba bolje povezati in ponovno preučiti (npr. vprašanje višjega otroškega dodatka, ko otroci niso vpisani v vrtec; sistemi zaposlovanja, kot je program javnih del, ki lahko vključijo Rome tudi v vzgojno-izobraževalno delo).
- **Pomen skupnega učenja med sektorji:** O delovnih metodah, o uspešnih pristopih.
- **Dejavnosti doseganja:** Delo vrtcev je še vedno obravnavano le kot delo z otroki, ki so že vključeni v predšolsko vzgojo. Ker imajo te ustanove že dovolj rednega dela, ni občutka nujnosti, da bi se vključili v delo na terenu. Treba je ponovno razmisliti o vlogi in odgovornosti strokovnih delavcev za izobraževanje in vzgojo v zgodnjem otroštvu («samo vpisani otroci ali vsi otroci«)

- **Spremljanje in ocenjevanje:** Poleg rednega projektnega spremljanja in ocenjevanja je treba uporabiti bolj kombinirane strategije, kot so samoevalvacija, skupinska in zunanja evalvacija ter vključevanje staršev in otrok. Takšen pristop bi verjetno lahko privedel do višje ravni kakovosti v vseh vključenih sektorjih.
- **Boj proti stereotipom in predsodkom.**
- **Vključevanje v dejavnosti kontinuiranega profesionalnega razvoja,** ponoven razmislek o vlogi strokovnih delavcev v vrtcih in šolah kot reflektivnih praktikih.

Ker je bila vključenost romskih otrok v predšolsko vzgojo zelo nizka, še posebej v starostni skupini 0–3, smo si prizadevali izboljšati skupno razumevanje pravice do izobraževanja za vsakega otroka in pomena kakovostnega izobraževanja za vsakega otroka. Prizadevali smo si mobilizirati vse ključne deležnike, da bi jih povezali in razvili storitve, ki bodo ustrezale potrebam romskih družin.

2.2 Projektni cilji pilotnega projekta

Pri pilotnem projektu smo se osredotočili na horizontalno in vertikalno povezovanje, njegov namen pa je bil:

- povečati vpis in obiskovanje vrtčevskih programov med romskimi otroki (vrtec Kekec Grosuplje) in
- mehek prehod iz vrtca v osnovno šolo za romske otroke (vrtec Mavrica Trebnje).

Bolj specifični cilji so bili:

- ozaveščanje o tem, kako pomembna je celostna obravnava potreb otrok in družine ter jim zagotoviti integrirane storitve v vrtcu, zlasti kadar gre za najbolj prikrajšane otroke, kot so Romi;
- opolnomočiti vse deležnike, ki sodelujejo pri projektu (predstavniki romske skupnosti, pedagogi, socialni delavci, zdravstveni delavci, vodje itd.), za prepoznavanje in razumevanje pomena povezovanja vrtcev ter pomena podpore celotni družini in temu nameniti osrednjo pozornost;
- pritegniti predstavnike občine k skupnim srečanjem z drugimi deležniki (Grosuplje);
- opozarjati na vprašanja socialne pravičnosti in enakih pravic za vse člane družbe (v obeh okoljih, v Grosupljem pa predvsem na ravni predstavnikov občine);
- ozaveščanje o koristih skupnega, integriranega delovanja (v Trebnjem zlasti na ravni osnovne šole);
- razbiti stereotipe in predsodke do Romov (v obeh okoljih);
- povečati participacijo predstavnikov romske skupnosti pri vseh aktivnostih, povezanih z romskimi vprašanji (v obeh okoljih).

III. Spremljanje in ocenjevanje

3.1 Metodologija, uporabljena pri spremljanju in ocenjevanju

Glede na ocenjevalni protokol, o katerem smo razpravljali s fundacijo Fondazione Zancan, smo pri pilotnem projektu v Sloveniji uporabili mešano metodo (kvalitativno in kvantitativno) za ocenjevanje rezultatov pilotnih aktivnosti.

Izhodišče pilotnega projekta je bilo izpolnjevanje vprašalnika o mreži partnerjev in srečanje z lokalnimi partnerji na individualnih intervjujih. Predhodno zbiranje informacij z vprašalnikom, ki je bilo okrepljeno z obiski na terenu, je zagotovilo izhodišče za povezovanje v slovenskem pilotnem projektu, kot je navedeno v Izhodiščnem poročilu.

Za spremljanje in vrednotenje sprememb po izvajanju povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti in uporabi zbirke orodij je bila uporabljena perspektiva pred in potem. Razvili smo *vprašalnik* za zaposlene, ki so vključeni v povezovanje med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti, o razmerah pred in po vzpostavitvi integriranega delovanja.

Vprašalnik je zagotovil koristen opis stališča strokovnih delavcev glede povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti. Vprašalnik so izpolnili na spletu pred in po vzpostavitvi povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti, ki so jih organizirali lokalni partnerji. Z njim smo želeli razumeti, kakšne spremembe to prinaša za strokovne delavce.

Orodja:

- Zemljevid odgovornosti in virov (MRR)
- Stopnje integriranega delovanja
- Drugo: Vprašalnik za zbiranje stališč sodelujočih zaposlenih

Za ocenjevanje sprememb po vzpostavitvi povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti so bila uporabljena druga orodja:

1. Vprašalnik za zbiranje stališč zaposlenih, vključenih v povezovanje med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti, o razmerah pred in po vzpostavitvi povezovanja (modul 1)

Vprašalnik za zaposlene

Vprašalnik za zaposlene je razdeljen na dva dela. **Prvi del** je povezan s stališčem strokovnega delavca v zvezi z njegovo/njeno organizacijo:

1. obseg storitve,
2. raven zmožnosti strokovnih delavcev za prepoznavanje močnih področij in zmožnosti staršev,

3. raven zmožnosti strokovnih delavcev, da vključijo starše na podlagi njihovih močnih področij in zmožnosti,
4. raven zmožnosti strokovnih delavcev, da vključijo druge nepoklicne vire,
5. raven zmožnosti strokovnih delavcev, da prepoznajo potrebe otrok,
6. raven ustreznosti odzivov strokovnih delavcev,
7. raven usklajevanja v omrežju storitev,
8. raven izmenjave informacij v omrežju storitev.

Drugi del vprašalnika za zaposlene obravnava stališče strokovnega delavca glede njegovega/njenega znanja o povezovanju:

1. znanje o povezovanju,
2. znanje o tem, kako delati v integriranem okolju,
3. pričakovane spremembe na ravni povezovanja,
4. poznavanje drugih partnerjev,
5. aktivnosti, pri katerih je stopnja povezovanja na najvišjem nivoju,
6. aktivnosti, pri katerih je stopnja povezovanja na najnižjem nivoju,
7. posamezne kompetence v smislu povezovanja.

Spremljanje in ocenjevanje procesa

Na vsakem srečanju lokalnega akcijskega tima na obeh pilotnih lokacijah smo uporabili naslednjo metodologijo za spremljanje in vrednotenje izvajanih aktivnosti:

- na prvem srečanju lokalnega akcijskega tima smo določili skupno vizijo, ki temelji na skupnem cilju posamezne pilotne lokacije. Vizija je članom lokalnega akcijskega tima služila kot smernica za »rezultat« na koncu projekta. Služila je tudi kot vaja na temo »Zakaj potrebujemo spremembe?«;
- na vsakem sestanku smo načrtovali nekatere specifične dejavnosti za doseg vizije (»Kakšne spremembe so potrebne?«);
- izvedba teh dejavnosti je bila vedno ocenjena na naslednjem srečanju (»Kaj je bilo doseženega?«) in na podlagi ocene so bili načrtovani novi ukrepi.

Srečanja so vedno potekala iz oči v oči. Poleg spremljanja in vrednotenja samega procesa smo članom lokalnega akcijskega tima podali tudi vsebino na temo povezovanja in omogočili razpravo o določeni temi v okviru povezovanja. S tem smo zagotovili, da ni bilo opravljeno samo terensko delo, temveč smo med člani lokalnega akcijskega tima izboljšali tudi razumevanje integriranega podpornega sistema. Raziskovalci Pedagoškega inštituta so aktivno sodelovali pri načrtovanju in usmerjanju dejavnosti spremljanja in ocenjevanja ter pri načrtovanju naslednjih korakov v procesu, ki temeljijo na rezultatih srečanj za spremljanje in ocenjevanje. Orodje, ki so ga uporabljali člani lokalnega akcijskega tima, je bilo orodje »akcijskega načrta«, ki se uporablja v različnih pobudah Pedagoškega inštituta za načrtovanje konkretnih ukrepov.

3.2 Aktivnosti v okviru pilotnega projekta, donos in doseženi rezultati v primerjavi s pričakovanji

Aktivnost	Datum	Kraj	Opis izvedene aktivnosti
1. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	3.3.2016	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, CŠOD in PI. Vsebina sestanka: predstavitev iniciative, dogovor o izvedbi uvodnih aktivnosti pod vodstvom italijanskega partnerja, dogovor o ustanovitvi koordinacijske skupine za vzpostavljanje integriranega podpornega sistema za predšolske otroke in njihove družine.
1. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	4.4.2016	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, občine in PI. Vsebina sestanka: predstavitev iniciative, dogovor o izvedbi uvodnih aktivnosti pod vodstvom italijanskega partnerja.
2. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	4.1.2017	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma in PI. Vsebina sestanka: Predstavitev iniciative, pomen kontinuiranih in integriranih pristopov, pomen medsektorskega sodelovanja, predstavitev dinamike srečanj, predvidena vsebina in pričakovani rezultati, sporazum o ustanovitvi koordinacijske skupine za vzpostavitev integriranega podpornega sistema skrbi za predšolske otroke in njihove družine.
2. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	9.1.2017	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, CŠOD in PI. Vsebina sestanka: Predstavitev iniciative, pomen kontinuiranih in integriranih pristopov, pomen medsektorskega sodelovanja, predstavitev dinamike srečanj, predvidena vsebina in pričakovani rezultati, sporazum o ustanovitvi koordinacijske skupine za vzpostavitev

			integriranega podpornega sistema skrbi za predšolske otroke in njihove družine.
1. Delovno srečanje	20.3.2017	Trebnje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole in PI.</p> <p>Uporabljeni material iz zbirke orodij: Ekomapiranje.</p> <p>Vsebina sestanka: predstavitev projekta, namen delovnih sestankov, razmislek o razširitvi zastavljenega cilja, da bi bili bolj vključujoči/smiselni za druge predstavnike institucij.</p> <p>Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja.</p>
1. Okrogla miza	30.3.2017	Grosuplje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, romske skupnosti, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, knjižnice, zavoda za zaposlovanje, policije, ministrstva za šolstvo, Amnesty International, občine, CŠOD in PI.</p>
1. Okrogla miza	4.4.2017	Trebnje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, romskega združenja, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, knjižnice, ministrstva za šolstvo, občine, centra za izobraževanje odraslih in PI.</p>
1. Delovno srečanje	6.4.2017	Grosuplje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, knjižnice, CŠOD in PI.</p> <p>Uporabljeni material iz kompleta orodij: Ekomapiranje.</p> <p>Vsebina sestanka: Predstavitev integriranega podpornega sistema skrbi, predstavitev udeležencev in njihovih pričakovanj, določanje skupne vizije vseh udeležencev (oblikovanje vizije, ki bo vključevala vse vključene institucije).</p> <p>Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja: skupne aktivnosti za vzpostavljanje zaupanja z romskimi starši (lutkovna predstava za otroke v vrtcu v sodelovanju s CŠOD), jutranji obisk otrok iz romske skupnosti in njihovih staršev v vrtcu, opravljanje zdravniških pregledov za že vpisane romske otroke v vrtcu (v sodelovanju z zdravstvenim domom in CŠOD), dogovor o kontaktiranju občine glede možnosti organiziranja brezplačnih prevozov na delavnice v knjižnici, aktivnosti za vzpostavitev</p>

			povezav med romsko in neromsko skupnostjo (delavnica v knjižnici, dogodki za otroke v knjižnici), aktivnosti za ozaveščanje romskih staršev o pomenu izobraževanja in aktivnosti v vrtcu; aktivnosti za mehek prehod v osnovno šolo (trije obiski bodočih prvošolcev v osnovni šoli).
2. Delovno srečanje	20.4.2017	Trebnje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, zdravstvenega doma in PI</p> <p>Uporabljeni material iz kompleta orodij: Stopnje integriranega delovanja</p> <p>Pregled in ocena dela, opravljenega od prejšnjega srečanja</p> <p>Skupni razmislek o zastavljenem cilju: kaj v kontekstu njihove institucije pomeni zagotavljanje »mehkega prehoda« in kaj lahko stori vsaka institucija v svojem kontekstu. Razmislek o skupni viziji.</p> <p>Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega sestanka: zamisel o ustanovitvi delovnega telesa v občini; obiski/delavnice vrtca in osnovnošolskih učiteljev v romski skupnosti – spoznavanje staršev in otrok.</p>
2. Delovno srečanje	11.5.2017	Grosuplje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, knjižnice, CŠOD in PI.</p> <p>Uporabljeni material iz kompleta orodij: Stopnje integriranega delovanja</p> <p>Pregled in ocena dela, opravljenega od prejšnjega srečanja</p> <p>Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja: skupne aktivnosti za izgradnjo zaupanja z romskimi starši (dogovor s knjižnico, da se posebna pozornost posveti romskim družinam, ki obišejo knjižnico, delavnica v romskem naselju, obisk otrok iz romske skupnosti v vrtcu), skupne aktivnosti za vzpostavitev povezav med romsko in neromsko skupnostjo (delavnice v knjižnici), priprava protokola za neobiskovanje osnovne šole, aktivnosti za zagotovitev prisotnosti občinskega predstavnika na srečanjih lokalnega akcijskega tima.</p>
3. Delovno srečanje	25.5.2017	Trebnje	<p>Prisotni: predstavniki vrtca, romske skupnosti, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, občine in PI.</p> <p>Uporabljeni material iz kompleta orodij: Referenčni okvir za integrirano delovanje v vrtcih</p> <p>Vsebina sestanka: razširjen je bil prvotni cilj in pripravljena širša vizija, pri kateri so sodelovali vsi deležniki.</p>

			Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja: načrtovanje skupnih delavnic za spoznavanje učiteljev iz osnovne šole.
3. Delovno srečanje	8.6.2017	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, romske skupnosti, Amnesty Int., osnovne šole, centra za socialno delo, knjižnice, CŠOD in PI Uporabljeni material iz kompleta orodij: Referenčni okvir za integrirano delovanje v vrtcih Pregled in ocena dela, opravljenega prejšnji mesec: razprava o »domači nalogi« – pregled referenčnega okvira. Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja.
4. Delovno srečanje	19.9.2017	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma in PI. Uporabljeni material iz kompleta orodij: Zgodbe o povezovanju → branje v majhnih skupinah, razprava o tem, kako jim ti opisi pomagajo razumeti integriran podporni sistem. Razprava vodi do ideje o skupnem obisku Družinskega centra Mala Ulica v Ljubljani. https://www.malaulica.si/en/aktivnosti/ Pregled in ocena dela, opravljenega v prejšnjem mesecu. Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja.
Obisk Družinskega centra Mala ulica	10.10.2017	Ljubljana	Predstavniki vrtca Kekec Grosuplje obišejo Družinski center Mala ulica.
4. Delovno srečanje	21.9.2017	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, zdravstvenega doma in PI. Uporabljeni material iz zbirke orodij: Zgodbe o povezovanju.
5. Delovno srečanje	12.10.2017	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, centra za izobraževanje odraslih, občine, zdravstvenega doma in PI. Uporabljeni material iz kompleta orodij: Celostni razvoj otroka.
5. Delovno srečanje	17.10.2017	Grosuplje	Mapiranje obstoječih dejavnosti, ki jih izvajajo različne organizacije v tem okolju. Prisotni: predstavniki vrtca, PI, zavoda za zaposlovanje, knjižnice, romski svetnik, predstavniki Amnesty Int., CŠOD in ZD.
3. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	23.11.2017	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, centra za izobraževanje odraslih in PI.

6. Delovno srečanje	23.11.2017	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, centra za izobraževanje odraslih, občine, zdravstvenega doma in PI.
3. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	28.11.2017	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, centra za socialno delo, CŠOD, zdravstvenega doma in PI.
6. Delovno srečanje	28.11.2017	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, CŠOD, zdravstvenega doma in PI.
7. Delovno srečanje	20.12.2017	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, centra za socialno delo, CŠOD, zdravstvenega doma, Rdečega križa, knjižnice, predstavnik romske skupnosti, Amnesty International in PI.
7. Delovno srečanje	21.12.2017	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, osnovne šole, centra za socialno delo, zdravstvenega doma, centra za izobraževanje odraslih, PI, predstavnik vrtca iz Murske Sobote. Vsebina: Na tem srečanju je predstavnik vrtca Murska Sobota (enota Romano, enota v romskem naselju) predstavil njihovo pot do vzpostavitve mehkega prehoda iz vrtca v osnovno šolo in načine povezovanja z lokalno skupnostjo. Akcijski načrt.
8. Delovno srečanje	25.1.2018	Trebnje	Prisotni: predstavniki vrtca, izobraževalnega centra za odrasle, osnovne šole, PI. Akcijski načrt.
8. Delovno srečanje	31.1.2018	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, knjižnice, zdravstvenega doma, centra za socialno delo, CŠOD, zavoda za zaposlovanje in PI. Akcijski načrt.
3. Srečanje lokalne koordinacijske skupine	14.02. 2018	Trebnje	Prisotni: direktorica centra za izobraževanje odraslih, vrtca Trebnje, centra za socialno delo, osnovne šole, zdravstvenega doma, občine. Vsebina: predstavitev zaznanih uspehov in izzivov na ravni institucij in širše po ustanovitvi lokalnih akcijskih timov, predlogi za nadaljnje delo. Vzpostavitev multidisciplinarnega akcijskega tima na ravni občine vsem predstavlja velik uspeh. Eden od udeležencev opozori na večjo ozaveščenost o obsegu dela posamezne institucije in na tesnejše povezave med njimi. Župan je predstavil nekaj načrtov, ki jih ima občina v prihodnjih letih

			v zvezi s sobivanjem Romov in večinskega prebivalstva. Vodja osnovne šole izrazi potrebo po dodatnem usposabljanju učiteljev na temo sodelovanja s starši in socialne pravičnosti. Ponudimo možnost usposabljanja, župan pozdravi pobudo (žal se pozneje ravnatelj ni odločil za izvedbo usposabljanja, razlog je bila preobremenjenost učiteljev ob koncu šolskega leta). Ravnatelj osnovne šole vpraša, ali obstajajo priporočila za politiko in prakso, predvidena v projektu.
1. Usposabljanje	28.3.2018	Grosuplje	Krepitev zmogljivosti: usposabljanje na temo socialna pravičnost Udeleženci: člani lokalnega akcijskega tima in drugi predstavniki njihovih institucij. Prisotni so bili predstavniki zdravstvenega doma, centra za socialno delo. CŠOD, vrtca, lokalne knjižnice in lokalnega zavoda za zaposlovanje.
9. Delovno srečanje	4.4.2018	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, dveh osnovnih šol, policije, centra za socialno delo, CŠOD, zdravstvenega doma, PI Vsebina sestanka: Ocenjevanje usposabljanja na temo socialne pravičnosti, načrtovanje naslednjega usposabljanja na temo partnerstva s starši. Pregled in ocena akcijskega načrta iz prejšnjega meseca. Načrtovanje skupnih aktivnosti do naslednjega srečanja: skupna delavnica vrtca in CŠOD v romski skupnosti, etno večer v knjižnici, delavnica v knjižnici na temo zdravja (za starše in otroke) – sodelovanje vrtca, knjižnice in zdravstvenega doma. Pomočnica ravnateljice v vrtcu in mentorica iz CŠOD se bosta srečali in načrtovali aktivnosti za mehek prehod otrok, vpisanih v vrtec (od jeseni naprej); delavnica, ki jo vodi policija v romski skupnosti ; razprava o organizaciji zaključne skupne okrogle mize (Trebneje in Grosuplje).
2. Usposabljanje	10.5.2018	Grosuplje	Krepitev zmogljivosti: usposabljanje na temo partnerstva s starši in vzpostavljanja zaupanja Udeleženci: člani lokalnega akcijskega tima in drugi predstavniki njihovih institucij. Prisotni so bili predstavniki zdravstvenega doma, centra za socialno delo, CŠOD, vrtca, lokalne knjižnice in lokalnega zavoda za zaposlovanje.

10. Delovno srečanje	5.6.2018	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtca, centra za socialno delo, CŠOD, osnovne šole 2 in PI Revizija mesečnega akcijskega načrta, načrtovanje okrogle mize, načrtovanje dela lokalnega akcijskega tima po koncu projekta (srečanje 4-krat letno, vrtec kot pobudnik).
Skupni evalvacijski sestanek s predstavnicami italijanskih partnerjev	12.6.2018	Grosuplje	Prisotni: ravnateljica vrtca Trebnje, pomočnici ravnateljic iz vrtcev Grosuplje in Trebnje, svetovalni delavki iz osnovnih šol Grosuplje in Trebnje, učiteljica iz osnovne šole Trebnje, vzgojiteljica iz vrtca Grosuplje, direktorica centra za socialno delo Grosuplje, izvajalka delavnic in mentorica iz CŠOD, knjižničarka iz lokalne knjižnice. Poročilo članov iz Grosupljega: Lokalni akcijski tim je pripravljen sodelovati tudi po koncu projekta, svoje sodelovanje pa vidijo kot zelo pomembno in podpirajoče. Cilj: »prehod romskih otrok v vrtec«: nekateri posamezni otroci so vpisani v vrtec in ga obiskujejo, v primerjavi z obdobjem pred dvema letoma pa pomeni korak naprej. V vrtcu si želijo nadaljevati z dejavnostmi doseganja. Poročilo članov iz Trebnjega: Velik uspeh v tem okolju je vzpostavitev »multidisciplinarnega akcijskega tima« in močna podpora občine. V smislu sledenja cilju »mehkejši prehod iz vrtca v osnovno šolo« ostaja veliko vprašanj (močne povezave med osebjem v vrtcu in osebjem v šoli, razumevanje prehoda v smislu, da so institucije/šole pripravljene na otroke, namesto da bi bili otroci pripravljene na šolo).
Zaključna skupna okrogla miza	24.10.2018	Grosuplje	Prisotni: predstavniki vrtcev Trebnje in Grosuplje, romskih skupnosti Trebnje in Grosuplje, osnovne šole, centrov za socialno delo Trebnje in Grosuplje, zdravstvenega doma Grosuplje, knjižnice Grosuplje, policije Grosuplje, ministrstva za šolstvo, Amnesty International, občin Trebnje in Grosuplje, CŠOD, varuha človekovih pravic, urada za narodnosti in PI

Doseženo in pričakovano (glede na zastavljene cilje)

V Trebnjem je bilo kot cilj zastavljeno mehčanje prehoda med vrtcem in osnovno šolo za romske otroke.

S strani vrtca se pričakuje, da bodo otroci v zadnjem letu pred vstopom v osnovno šolo obiskovali vrtec Trebnje namesto vrtca v romskem naselju. Na ravni prehoda otrok iz vrtca v romskem naselju v vrtec v Trebnjem je veliko izzivov. Ker ni organiziranega prevoza otrok iz naselja do vrtca v Trebnjem, morajo starši tja otroke voziti sami. Večina staršev se za to ne odloči oz. se ne odločijo za »preselitev« otrok v vrtec v Trebnjem, zato otroci obiskujejo vrtec v naselju tudi zadnje leto pred vstopom v osnovno šolo. Možna rešitev, tj. organiziran prevoz otrok iz romskega naselja do vrtca v Trebnjem, se v vrtcu ne zdi primerna, zato tega v tem trenutku ne vidijo kot rešitev. Stališče vrtca je, da morajo romski starši skrbeti za prevoz otrok, kot to počnejo vsi drugi starši. Po drugi strani obstaja organiziran prevoz otrok iz romskega naselja v osnovno šolo v Trebnjem, vendar skupni prevoz predšolskih in osnovnošolskih otrok v tem trenutku zaradi različnih ovir (varnost, organizacija itd.) ni možen.

Tako se pri prehodu iz vrtca (v romskem naselju) v osnovno šolo (v Trebnjem) otroci soočajo z dvojnimi prehodom: prehodom med različnimi učnimi okolji in med različnimi kulturnimi konteksti.

Vzgojitelji v vrtcu in učitelji v osnovni šoli, pa tudi drugi člani lokalnega akcijskega tima – predstavniki drugih organizacij– so izvedli kar nekaj aktivnosti, ki so bile namenjene staršem in otrokom v romskem naselju. Aktivnosti so se izvajale tako v naselju kot tudi v vrtcu, osnovni šoli in lokalni skupnosti. Izvedene aktivnosti so bile raznolike in so združevale različne deležnike iz okolja.

Ugotavljamo, da so se strokovni delavci vrtca in osnovne šole srečevali pogosteje, skupaj so načrtovali tudi različne delavnice. Delavnice za romske starše in otroke so potekale v vrtcu v romskem naselju in tudi v osnovni šoli. Naslednji pričakovan korak so strokovna srečanja med zaposlenimi v vrtcu in osnovni šoli, kjer bi iskali rešitve za zagotavljanje kontinuitete v pristopih na obeh ravneh izobraževanja, pa tudi možne sistemske rešitve, ki bi zagotovile mehkejši prehod otrok iz vrtca v romskem naselju v vrtec v Trebnjem zadnje leto pred vstopom v osnovno šolo. Vprašanje, ali so družine težko dosegljive ali so institucije težko dostopne, še vedno ostaja.

Seveda je umeščanje multidisciplinarnega akcijskega tima v strateški dokument občine Trebnje pomemben dosežek, ki ga na začetku ni bilo pričakovati.

V Grosupljem je bil zastavljen cilj večji delež romskih otrok, vpisanih v vrtec. Glede na kvantitativne kazalnike ta cilj ni bil v celoti dosežen. V šolskem letu 2017/18 sta bila v vrtec vpisana dva otroka, pozneje pa ga je eden od njiju prenehal obiskovati. Starši (oče) drugega so vzpostavili zaupanja vreden odnos z vzgojitelji. Kljub temu pa vzgojitelji in ravnatelj vrtca poročajo, da so bili dosežki v kontekstu razvijanja podpornega okolja za vrtce v lokalni skupnosti (»mi se ne počutimo same«) precej višji od pričakovanih, npr. vzpostavljene povezave med strokovnimi delavci z različnih področij, spremembe na strokovni in osebni ravni v smislu preseganja predsodkov in stereotipov do romskih staršev, ozaveščenost vzgojiteljev o njihovem poslanstvu in posledično pripravljenost za izvajanje dejavnosti v romskem naselju oz. zunaj vrtca.

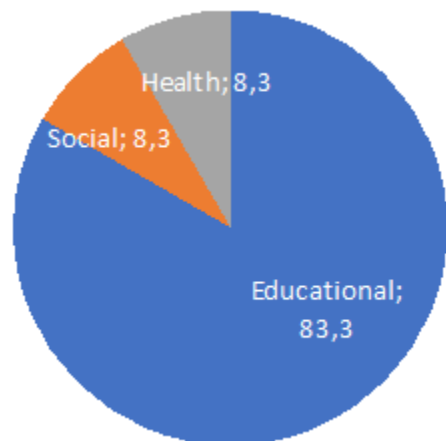
3.3 Rezultati za zaposlene, vključene v projekt, ter rezultati za otroke in starše

Spremembe za zaposlene

Zaposleni na začetku

Med junijem in julijem 2017 je 12 strokovnih delavcev izpolnilo spletni vprašalnik, katerega namen je bila analiza njihovih stališč, od tega je bilo 7 anketirancev iz Trebnjega in 5 iz Grosupljega. Največ je bilo žensk (91,7 %), 66,7 % anketirancev je bilo mlajših od 40 let in 33,3 % starejših od 41 let. Večina strokovnih delavcev (91,7 %) je imela univerzitetno ali enakovredno stopnjo izobrazbe. Večina anketirancev je delala na področju izobraževanja, medtem ko so ostali delali na socialnem in zdravstvenem področju (slika x1).

Slika x1: Anketiranci po področjih (%), vprašalnik pred vzpostavitvijo povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti

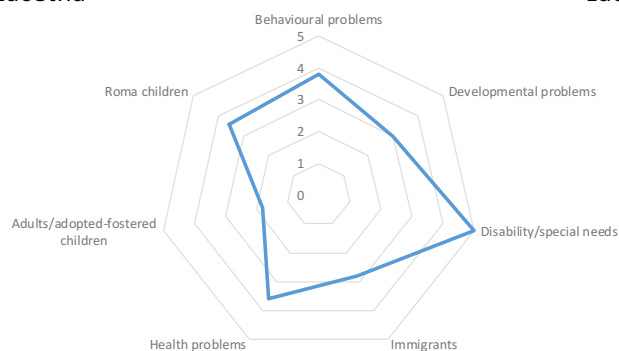
Kako strokovni delavci razmišljajo o svoji organizaciji?

Strokovni delavci so menili, da so sposobni identificirati različne potrebe otrok, čeprav v različnem obsegu in odvisno od vrste problema, s katerim se soočajo.

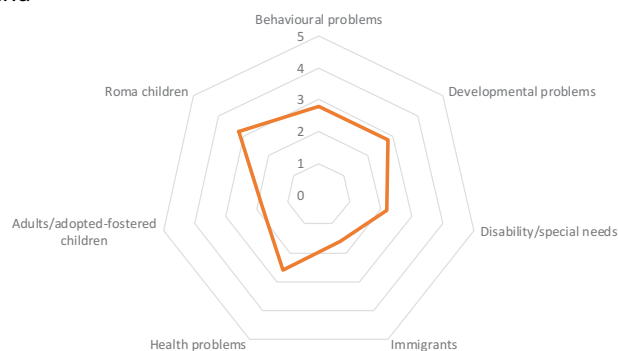
V Trebnjem (slika x2) so strokovni delavci najnižjo zmožnost povezali z ugotavljanjem potreb otrok, ki so bili posvojeni/v rejništvu (čemu so pripisali povprečno oceno 1,8 na lestvici od 1 – nizka do 5 – visoka). Po drugi strani pa so najvišjo povprečno oceno (5) pripisali zmožnosti prepoznavanja potreb otrok s posebnimi potrebami.

V Grosupljem (sl. X3) so strokovni delavci najnižjo povprečno oceno (1,6) pripisali svoji zmožnosti za prepoznavo problemov otrok migrantskih družin. Najvišja povprečna ocena (3,2) v Grosupljem je bila namesto tega pripisana zmožnosti prepoznavanja potreb romskih otrok.

Slika x2: Raven zmožnosti storitve v Trebnjem za ugotavljanje potreb otrok, po dimenzijah, začetna

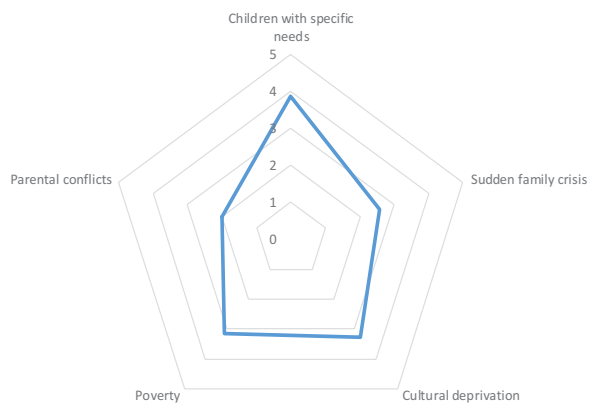

Slika x3: Raven zmožnosti storitve v Grosupljem za ugotavljanje potreb otrok, po dimenzijah, začetna

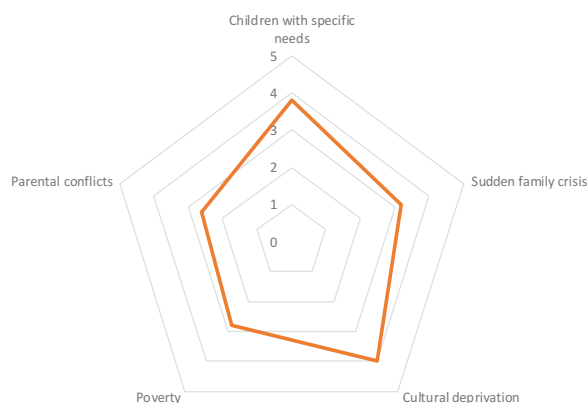

Odzivi storitve na otrokove težave so bili ocenjeni na srednji ravni ustreznosti. Strokovni delavci v Trebnjem (sl. X4) so odziv na otroke s posebnimi potrebami ocenili kot najprimernejšega (povprečna ocena 3,9 na lestvici 1–5). Strokovni delavci v Grosupljem (sl. X5) so kot najprimernejšega ocenili odziv na kulturno prikrajšanost družin (povprečna ocena 4,0 na lestvici 1–5).

Slika x4: Raven ustreznosti odziva storitve v Trebnjem, glede na cilj, začetna

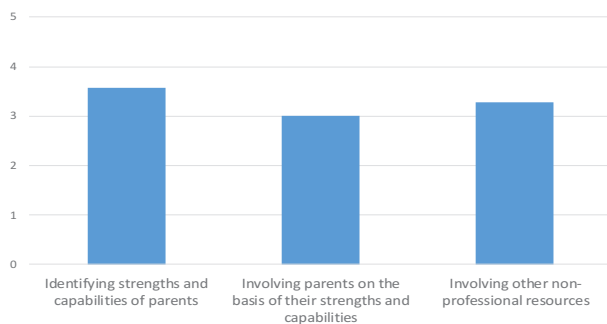

Slika x5: Raven ustreznosti odziva storitve v Grosupljem, glede na cilj, začetna

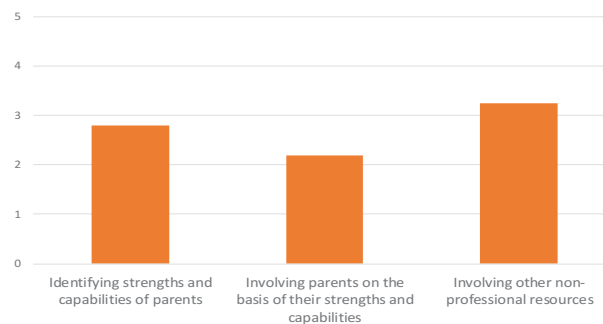

V zvezi s povezovanjem je pomembno področje zmožnost storitve, da vključi starše in druge nepoklicne vire. Strokovni delavci v Trebnjem (slika x6) so v povprečju pripisali najvišjo povprečno oceno (3,6) svoji zmožnosti, da prepoznajo močna področja in zmožnosti staršev. Strokovni delavci v Grosupljem (sl. X7) so v povprečju najvišjo oceno (3,3) pripisali svoji sposobnosti vključevanja drugih nepoklicnih virov.

Slika x6: Raven zmožnosti za prepoznavanje močnih področij in zmožnosti v Trebnjem, začetna

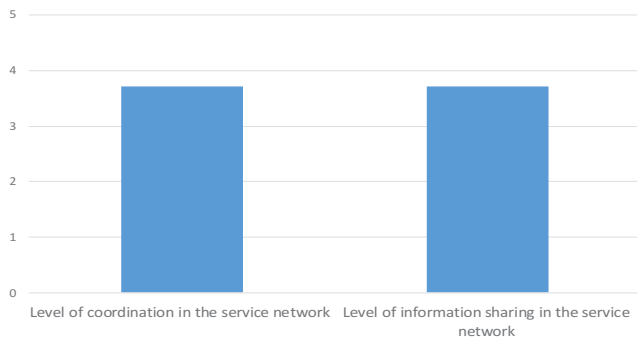

Slika x7: Raven zmožnosti za prepoznavanje močnih področij in zmožnosti v Grosupljem, začetna

Usklajevanje in izmenjava informacij znotraj mreže sta osrednja elementa pri vzpostavljanju integriranega delovanja na nivoju storitev. Anketiranci so v povprečju ti dve dimenziji ocenili na srednji ravni, in sicer okoli 3,5 v Trebnjem (sl. X8) in okoli 2,5 v Grosupljem (sl. X9).

Slika x8: Raven usklajevanja in izmenjave informacij v mreži v Trebnjem, začetna

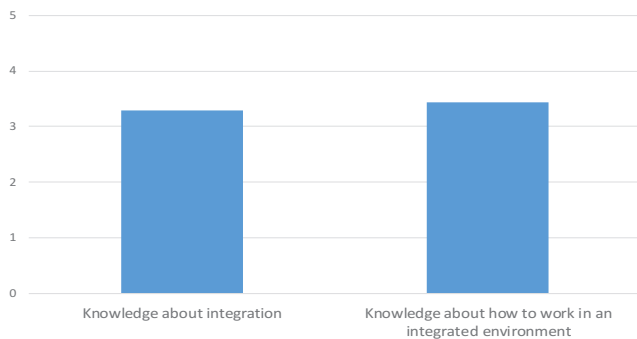
Slika x9: Raven usklajevanja in izmenjave informacij v mreži v Grosupljem, začetna

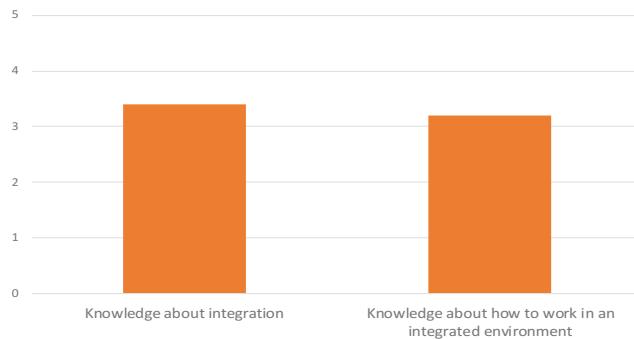
Kako strokovni delavci gledajo nase v okviru svoje organizacije?

Strokovni delavci so podali svoje stališče o znanju, ki ga imajo o povezovanju in delu v integriranem podpornem okolju. Tako pri stopnji znanja o povezovanju kot pri stopnji znanja o delu v integriranem okolju se je večina strokovnih delavcev počutila na srednji ravni (okoli 3) v Trebnjem in v Grosupljem (sl. X10 in sl. X11).

Slika x10: Raven poznavanja povezovanja in dela v integriranem okolju v Trebnjem, začetna

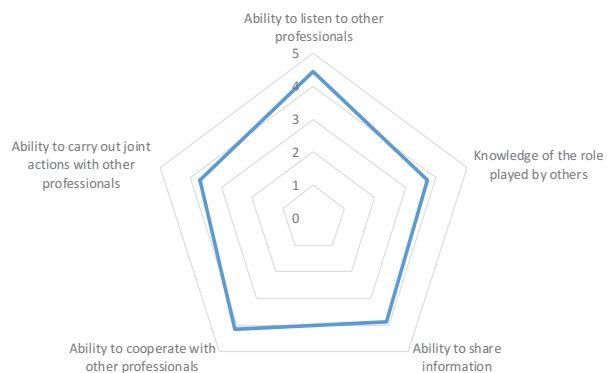

Slika x11: Raven poznavanja povezovanja in dela v integriranem okolju v Grosupljem, začetna

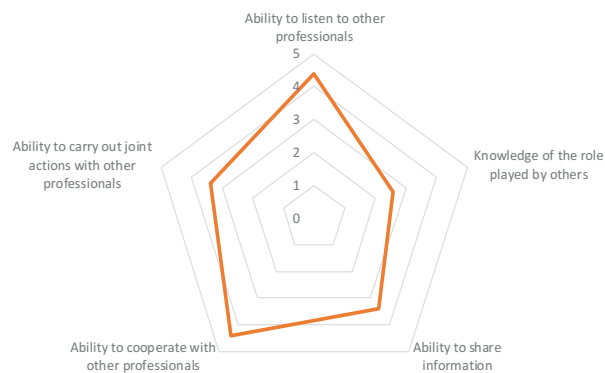

Strokovni delavci so opisali tudi svoje kompetence na določenih področjih povezovanja: poslušanje drugih strokovnih delavcev, poznavanje vloge drugih, izmenjava informacij, sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci, izvajanje skupnih aktivnosti in ocenjevanje z drugimi strokovnimi delavci. Povprečna raven sposobnosti je bila na splošno ocenjena kot srednje do srednje visoka (povprečna ocena je bila od 3 do več kot 4) tako v Trebnjem (sl. X12) kot v Grosupljem (sl. X13).

Slika x12: Raven sposobnosti strokovnih delavcev v Trebnjem, po vrsti, začetna

Slika x13: Raven sposobnosti strokovnih delavcev v Grosupljem, po vrsti, začetna

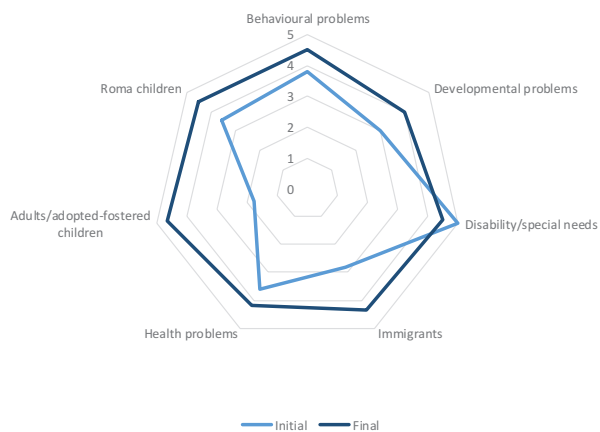
Zaposleni po povezovanju med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti

Med julijem in septembrom 2018 smo strokovnim delavcem dali nov vprašalnik. Spletni vprašalnik je izpolnilo 9 strokovnih delavcev, od tega 6 iz Trebnjega in 3 iz Grosupljega.

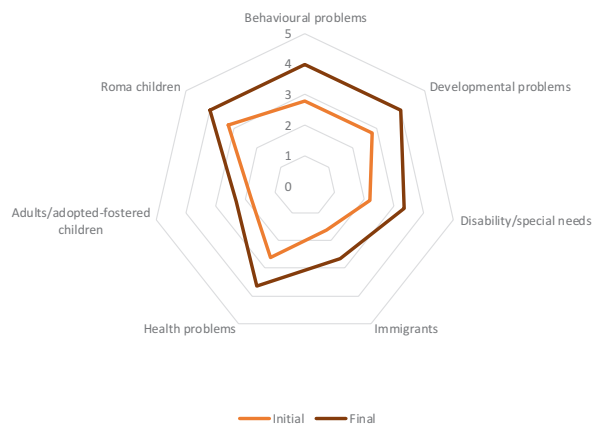
Anketiranci so po povezovanju med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti podali končno oceno svojega znanja o povezovanju. Kljub različnemu številu anketirancev v vprašalnikih («začetnem» in »končnem») smo rezultate iz drugega vprašalnika primerjali z odgovori iz prvega vprašalnika, da bi ugotovili, ali in kako se (samo)ocena strokovnih delavcev na koncu »poti« razlikuje od začetnega stanja.

Kar zadeva raven zmožnosti za prepoznavanje potreb otrok in njihovih družin, se zdi, da se povečuje (čeprav v različni meri za različne dimenzije), in sicer tako v Trebnjem (slika x14) kot v Grosupljem (sl. x15).

Slika x14: Raven zmožnosti storitve v Trebnjem za ugotavljanje potreb otrok, po dimenzijah, začetna in končna

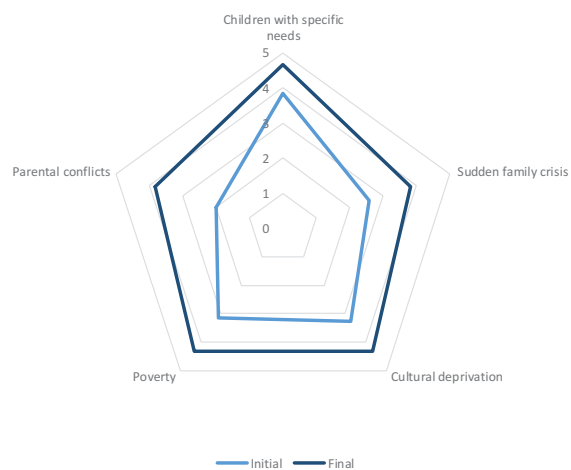

Slika x15: Raven zmožnosti storitve v Grosupljem za ugotavljanje potreb otrok, po dimenzijah, začetna in končna

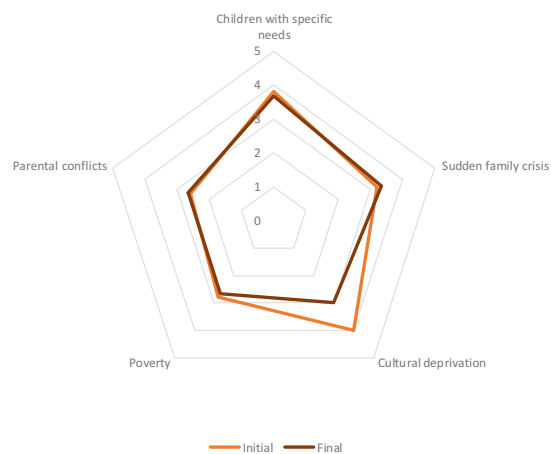

Ustreznost odziva storitve glede na različne cilje v končni fazi so glede na začetno fazo v povprečju ocenili kot višjo v Trebnjem (sl. X16) in približno enakovredno v Grosupljem (sl. X17).

Slika x16: Raven ustreznosti odziva storitve v Trebnjem glede na cilj, začetna in končna

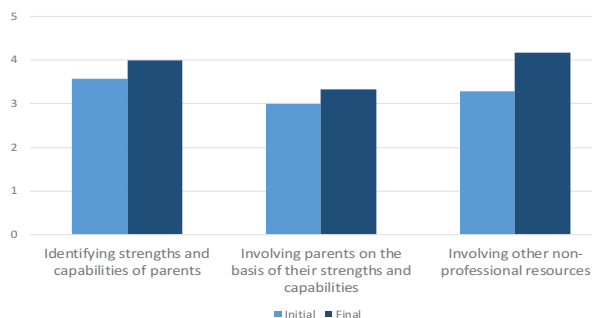

Slika x17: Raven ustreznosti odziva storitve v Grosupljem glede na cilj, začetna in končna

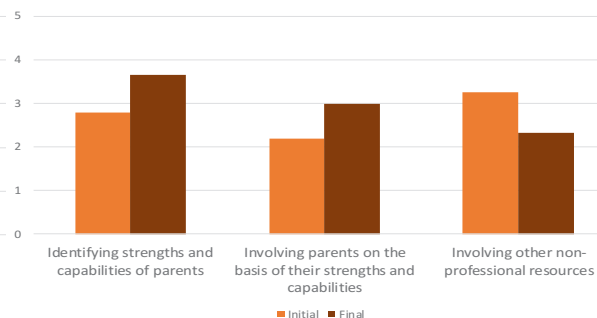

Kar zadeva zmožnost storitve, da vključi starše in druge nepoklicne vire, so se povprečne ocene od začetnega do končnega vprašalnika večinoma zvišale. To velja za Trebnje (slika x18) pri vseh ocenjevanih dimenzijah (spodobnost prepoznavanja prednosti in sposobnosti staršev, sposobnost vključevanja staršev in drugih nepoklicnih virov). To velja tudi za Grosuplje (sl. x19) pri dveh od treh ocenjevanih dimenzij.

Slika x18: Raven sposobnosti za prepoznavanje močnih področij in zmožnosti v Trebnjem, začetna in končna

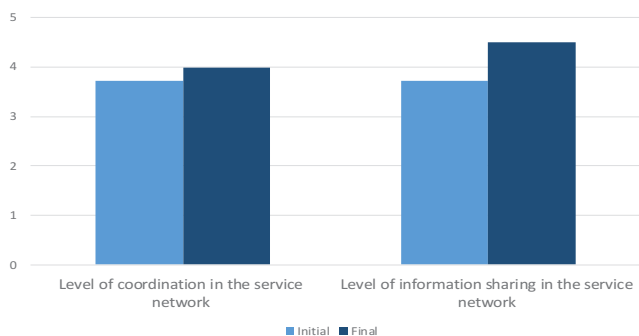
Slika x19: Raven sposobnosti za prepoznavanje močnih področij in zmožnosti v Grosupljem, začetna in končna

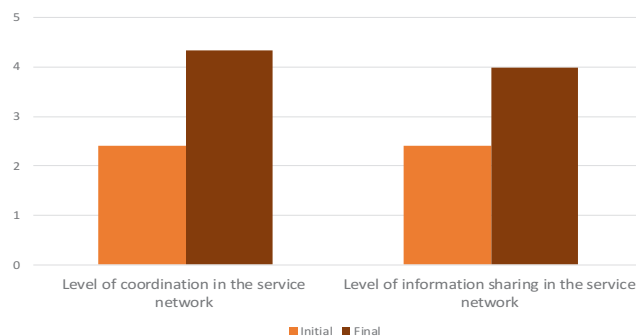

Zaznana raven usklajevanja in izmenjave informacij v mreži se je od začetne do končne faze prav tako zvišala. Povprečne ocene usklajevanja in izmenjave informacij med strokovnimi delavci so nekoliko višje v Trebnjem (sl. x20) in precej višje v Grosupljem (sl. x21).

Slika x20: Raven usklajevanja in izmenjave informacij v mreži v Trebnjem, začetna in končna

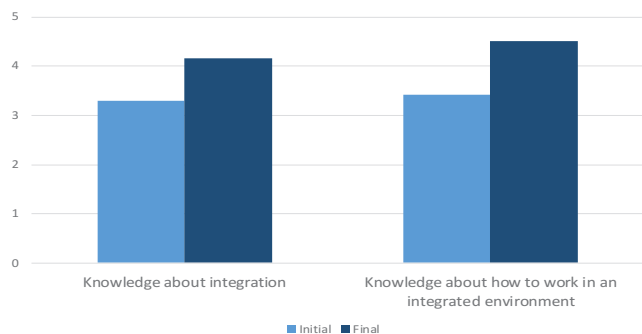

Slika x21: Raven usklajevanja in izmenjave informacij v mreži v Grosupljem, začetna in končna

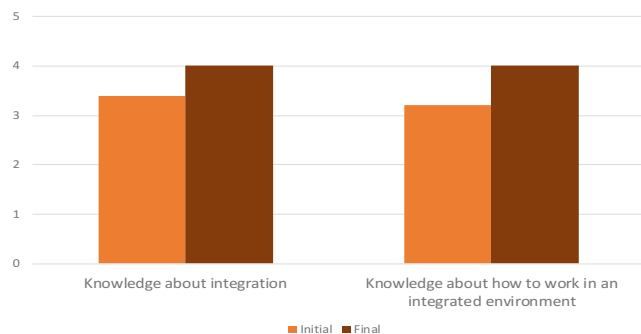

Zdi se, da se je raven znanja o povezovanju izboljšala tudi na osrednji ravni. Povprečne ocene, ki so jih strokovni delavci pripisali ravni znanja o povezovanju in ravni znanja o tem, kako delati v integriranem podpornem okolju, so bile glede na začetni rezultat na koncu višje tako v Trebnjem (slika x22) kot v Grosupljem (sl. X23).

Slika x22: Raven poznavanja povezovanja in dela v integriranem podpornem okolju v Trebnjem, začetna in končna

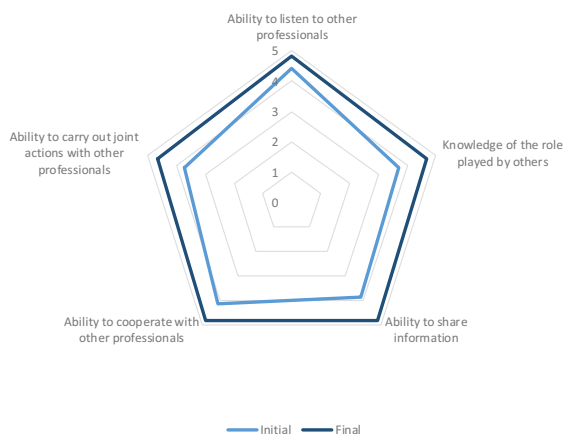

Slika x23: Raven poznavanja povezovanja in dela v integriranem podpornem okolju v Grosupljem, začetna in končna

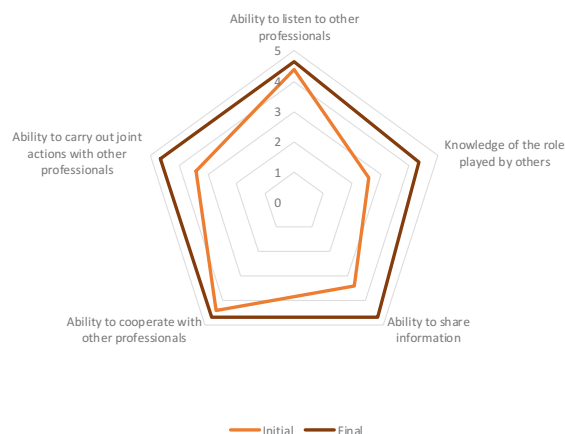

Kar se tiče ravni usposobljenosti so strokovni delavci v drugem vprašalniku v povprečju izkazovali višjo raven v primerjavi z odgovori v prvem vprašalniku, in sicer tako v Trebnjem (sl. x24) kot v Grosupljem (sl. x25). To je mogoče opaziti pri vseh vrstah sposobnosti (poslušanje in sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci, izvajanje skupnih akcij in ocenjevanje z drugimi strokovnimi delavci) in znanja (zlasti v zvezi z vlogo, ki jo imajo drugi).

Slika x24: Raven usposobljenosti strokovnih delavcev v Trebnjem, po vrsti, začetna in končna

Slika x25: Raven usposobljenosti strokovnih delavcev v Grosupljem, po vrsti, začetna in končna

Poleg tega smo v drugem vprašalniku strokovnim delavcem zastavili naslednji vprašanji: *Kako bi opisali svojo pot do integriranega načina dela? Kako lahko nadaljujete pot, ki ste jo začeli s projektom Intesys?* Nekateri anketiranci opisujejo konkretne aktivnosti, ki jih nameravajo izvesti, in tako nadaljujejo z aktivnostmi projekta Intesys:

»Postopno vključevanje družin v institucionalno in domače okolje z delavnicami za otroke s starši.«

»Še naprej bom sodelovala z dejavnostmi, ki so povezane z izobraževanjem romskih otrok.«

Odgovori strokovnih delavcev prav tako poudarjajo njihovo željo po utrditvi doslej doseženih rezultatov, pri čemer poudarjajo pomembno vlogo, ki jo ima komunikacija z drugimi strokovnimi delavci/storitvami:

»Boljša komunikacija prinaša lažje in bolj poglobljeno delovanje ter večji pedagoški optimizem glede učinkovitosti našega dela. Tako kot smo zastavili dejavnosti, tako bomo tudi nadaljevali z njimi in jih dodatno razvijali.«

»V nadaljevanju nameravamo ohranjati in utrjevati medinstitucionalno sodelovanje.«

Nekateri anketiranci poudarjajo potrebo po okrepitvi sodelovanja s skupnostjo, zlasti prek večjega vključevanja lokalnih institucij:

»Upam na uspešno sodelovanje še naprej z željo, da odpremo pot sodelovanja tudi z lokalno skupnostjo.«

»Z večjim povezovanjem z ostalimi institucijami, iskanje novih možnih rešitev za delo.«

Prav tako so jasno navedli sposobnosti, potrebne za reševanje prihodnjih izzivov:

»Pripravljenost za medsebojno sodelovanje in usklajevanje, pomoč, vključevanje različnih deležnikov in sposobnost iskanja novih rešitev«

3.4 Pot do integriranega načina dela: dinamika povezovanja

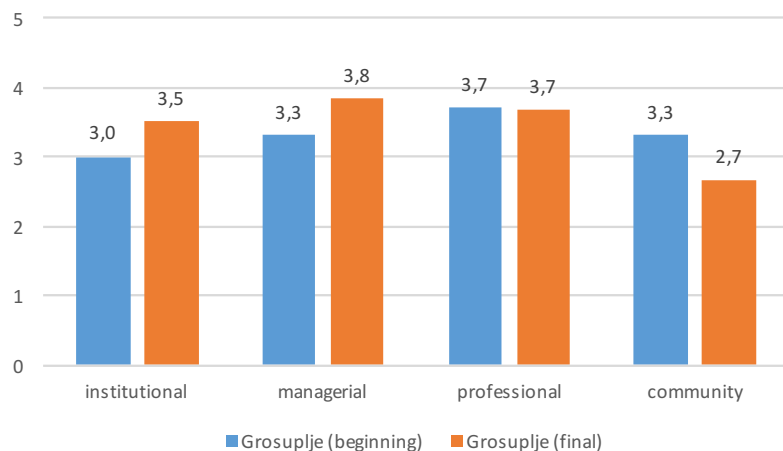
Pri analizi smo posebno pozornost namenili povezovanju. Pri prvem obisku je bila uporabljena 5-stopenjska lestvica (1 = šibko, 5 = močno) za zbiranje stališč deležnikov glede ravni povezovanja na štirih nivojih:

1. Povezovanje na nivoju institucij: ko institucije delujejo skupaj, na primer v smislu povezovanja ali usklajevanja med izobraževalnim sektorjem in socialnim sektorjem;
2. Povezovanje na nivoju vodstva: ko se povezovanje nanaša na delovanje storitev, celostno upravljanje virov, skupno premagovanje ovir pri dostopu do storitev;
3. Povezovanje na nivoju strokovnih delavcev: kadar si strokovni delavci iz različnih sistemov (na primer zdravstvenih storitev in socialnih storitev) med sabo razdelijo odgovornosti;
4. Povezovanje na nivoju lokalne skupnosti: kadar so v lokalnih skupnostih na voljo različni viri (npr. organizirano prostovoljstvo, družbeno angažirana združenja, družinsko usmerjena združenja itd.).

Isto lestvico smo uporabili po koncu vzpostavitve povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti, pri čemer smo želeli ugotoviti, ali je povezovanje aktivnosti povzročilo spremembe na štirih nivojih povezovanja.

Kar se tiče razmer v Grosupljem, kot so jih predstavili lokalni deležniki, je mogoče opaziti večje povezovanje na nivoju institucij in na nivoju vodstva (slika x26). Deležniki so v svojem stališču poudarili, da se je na nivoju institucij, tudi če občina ne more sodelovati, razvilo nekaj dobrega sodelovanja; na nivoju vodstva so številne stvari skupaj spremenile sodelujoče storitve (spodbude za zdravniške preglede, obiski v vrtcih, pomoč otrokom s posebnimi potrebami). V zvezi s povezovanjem na nivoju strokovnih delavcev se je izkazalo, da se sodelovanje in povezovanje med strokovnimi delavci izboljšuje, vendar še nista popolnoma zadovoljiva. Nižja raven je bila zabeležena pri povezovanju na nivoju lokalne skupnosti: anketiranci so poudarili, da je na tem področju le malo povezav in da vsi delajo predvsem na svojem področju.

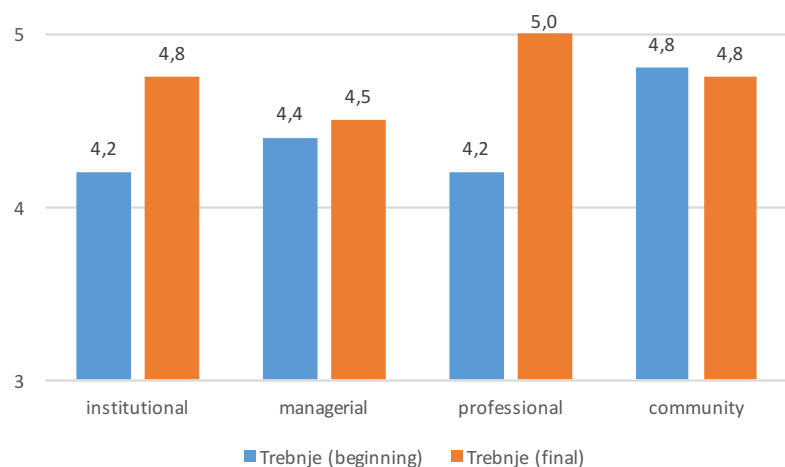
Slika x26: Raven povezovanja v Grosupljem, po vrsti, začetna in končna

V Trebnjem so anketiranci izpostavili zelo dobro usklajevanje na nivoju institucij in zelo dobro usklajene ukrepe na nivoju vodstva. To je prispevalo tudi k visoki stopnji povezovanja na nivoju strokovnih delavcev, saj so bile vse naloge in odgovornosti, dogovorjene v okviru projekta, usklajene. Ocena povezovanja na nivoju lokalne skupnosti je ostala na enaki ravni, kot je bila na začetku (slika x27).

Zdi se, da ta ocena odraža vzpostavitev multidisciplinarnega akcijskega tima v občini Trebnje kot pomembnega nepričakovanega dosežka projekta.

Slika x27: Raven povezovanja v Trebnjem, po vrsti, začetna in končna

Z upoštevanjem stališč vseh deležnikov v Grosupljem in Trebnjem lahko izpostavimo, da je izboljšano povezovanje na različnih nivojih (na nivoju institucij, vodstva, strokovnih delavcev in lokalne skupnosti) na splošno prispevalo k ustvarjanju vrednosti, ki vpliva na različne dimenzije: vključevanje in kompetence strokovnih delavcev, prakse pri delu in vključevanje ter odnos drugih deležnikov in skupnosti na splošno. Del »ustvarjanja vrednosti« v slovenskih pilotnih projektih je neposredno povezan z aktivnostmi in dogodki, ki so se zgodili med projektom Intesys:

»Aktivnosti v projektu Intesys so prispevale veliko. Želimo vključiti večje število osebja iz osnovnih šol, vrtcev in drugih institucij.«

»Imamo prepoznane vrednote in skupni cilj, nato pa smo pripravili in izvedli aktivnosti za doseg tega cilja.«

Strokovni delavci so rezultate opazili tudi pri svojem znanju in kompetencah:

»Znanje se je poglobilo, razumevanje in senzibilnost do romske skupine pa sta se ohranila (imeli smo jih že pred projektom).«

»Veliko sem pridobil: znanje o romskih skupnostih, strategijo dela, vpogled v delovanje različnih institucij in njihovo vlogo, nova poznanstva ...«

Spremembe so vplivale tudi na prakse pri delu v smislu večje povezanosti in sodelovanja:

»Večkrat smo razpravljali o primerih s kolegi in poenotili prakso dela z uporabniki romskih knjižnic.« *»Na splošno je več povezav, povezave so se tudi poglobile.«*

Nekatere druge spremembe so obsegale organizacijski vidik in širši kontekst skupnosti, kar je omogočilo več priložnosti za sodelovanje znotraj in zunaj storitve:

»Naredili smo prvi korak k družinam, k staršem in otrokom, z obiski v njihovem naselju in jih povabili v vrtec (na druženje, na delavnice).« »Boljša prepoznavnost našega dela navzven.«

»Hitrejši in boljši prenos informacij, kar je bilo v pomoč pri iskanju priložnosti za sodelovanje«

Projekt je neposredno vplival na deležnike, kar lahko prispeva tudi k večjemu povezovanju med storitvami in podpiranju nadaljevanja aktivnosti, s poudarkom na ranljivih skupinah (zlasti Romih):

»Bolje se razumemo, bolje razumemo različne naloge in odgovornosti vsake institucije.«

»Položaj Romov je bil obravnavan iz več zornih kotov. Naše poglede smo združili v celoto.«

»[Deležniki] so pripravljene še naprej delati skupaj in sodelovati, razumejo, da je treba nadaljevati.«

3.5 Vpogled iz obiskov na terenu

Prvi krog obiskov na terenu (16.–17. maj 2016) je bil organiziran na obeh lokacijah: Grosupljem in Trebnjem. Na obeh lokacijah sta vrtca že vzpostavila sodelovanje s predstavniki lokalnih institucij, storitev, organizacij in s posamezniki, vendar le na ravni organiziranja dogodkov (enkrat do dvakrat na leto, na primer na mednarodni dan Romov) ali v primeru nujnih vprašanj. Naš cilj je bil povečati sodelovanje med deležniki, obiski pa so predstavljali priložnost za srečanje s številnimi partnerji. Srečanja so pomagala pripraviti izhodišče za povezovanje na pilotni lokaciji. Obravnavali smo vajo iz kompleta orodij - sistem klasifikacije.

Cilj naslednjega *kroga* obiskov na terenu (15. marec 2017) je bil srečati se z enako skupino ljudi iz prvega kroga obiskov, da bi začeli delati z njimi, da bi razumeli, kako se stvari spreminjajo/se lahko spremenijo pred in po izvajanju vaj iz kompleta orodij. Pozornost je bila usmerjena tudi na zemljevid storitev, ki je na voljo otrokom, in na nivo povezovanja, kot ga zaznavajo lokalni deležniki.

Med *tretjim krogom* obiskov na terenu (12. junij 2018) smo strokovne delavce z obeh lokacij povabili, da se udeležijo skupnega srečanja. Ob tej priložnosti je bil na srečanju predstavljen pregled drugih pilotnih lokacij. Po tem je vsaka skupina opisala aktivnosti na posamezni lokaciji (udeležence, cilje, ukrepe) in rezultate, dosežene s projektom, pri čemer je poudarila prednosti in slabosti posamezne lokacije. V zadnjem delu so udeleženci izpolnili obrazec o stopnji povezovanja. Srečanje smo izkoristili tudi kot priložnost za poudarek o pomenu izpolnitve končnega vprašalnika, da bi zagotovili povratno informacijo o poti vzpostavljanja integriranega načina dela.

3.6 Splošne prednosti in slabosti pilotnega

projekta v Trebnjem

Prednosti

- močna podpora občine
- multidisciplinarni akcijski tim vključen v strateški dokument občine
- dolga tradicija pri delu z romsko skupnostjo
- dobri odnosi med romsko skupnostjo (starši) in vzgojitelji, zlasti tistimi, ki delajo v vrtcu v romski skupnosti
- romski pomočnik, ki dela v osnovni šoli, ima dobre odnose z vrtcem v romski skupnosti, starši v romski skupnosti in večinskim prebivalstvom
- močne povezave med različnimi deležniki v lokalnem akcijskem timu

Slabosti

- izzivi pri razumevanju koncepta enakih možnosti, kar ima za posledico aktivnosti, ki niso usmerjene v jedro problema (mehek prehod med vrtcem in osnovno šolo; prehod za romsko skupnost predstavlja tudi vrtec v Trebnjem)
- nezadostna senzibilizacija/vpogled v potrebe romskih otrok in družin («težko dostopne institucije ali težko dostopni starši?») na prehodu med različnimi učnimi okolji
- vodstvo, ki ni prisotno na sestankih, temveč samo na sestankih koordinacijske skupine

Grosuplje

Prednosti

- navdihujoče pedagoško vodenje vrtca
- zagnani vzgojitelji
- močne povezave med različnimi deležniki v lokalnem akcijskem timu
- pripravljenost za nadaljevanje dela v lokalnem akcijskem timu tudi po uradnem zaključku projekta
- mreža različnih nevladnih organizacij/ponudnikov, ki delajo z romsko skupnostjo
- prepoznana vloga knjižnice kot skupnega, varnega in nevtralnega prostora za prebivalce občine
- sodelovanje vodstva pri projektu in njihova prisotnost na

srečanjih

Slabosti

- slaba podpora občine

IV. Razprava o spremembah

Spremembe v smislu izboljšanega integriranega delovanja na nivoju politik, storitev in praks na pilotnih lokacijah, ki so posledica povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti, so na koncu projekta najbolj vidne na ravni izboljšanih storitev in praks. Zato so se najpomembnejše spremembe zgodile na ravni zaposlenih, npr. boljše poznavanje medsebojnega dela in kompetenc, tesnejše in pogostejše sodelovanje kot ponavadi, občutek opolnomočenosti s strani kolegov iz drugih sektorjev (ne čutijo, da so sami za vse probleme), kar bi lahko nadgradili z razvojem mreže storitev; osebne in poklicne spremembe vpletenih posameznikov. Čeprav so ustreznost storitve glede na različne cilje v končni fazi v povprečju ocenili kot enakovredno v Grosupljem (ocenjena višje kot v Trebnjem), je pomemben napredek viden v ustreznosti storitev za *kulturno prikrajsane* ciljne skupine (glej slika x17). Kar zadeva zmožnost storitve, da vključi starše (sposobnost prepoznavanja močnih področij in zmožnosti staršev ter vključevanja staršev), so se povprečne ocene od začetne do končne faze zvišale na obeh pilotnih lokacijah, vendar je do nekoliko višjega povečanja prišlo v Grosupljem (glej sl. x18 in x19). To bi lahko bilo posledica dodatnih dejavnosti usposabljanja, ki so bile izvedene v pilotnem območju Grosuplje na temo izgradnje zaupanja z romskimi starši in usposabljanja za socialno pravičnost. Potreba po takšnih usposabljanjih se je pokazala na delovnih sestankih in so jo izrazili tudi sami udeleženci.

Znatno višje povprečne ocene, ki so jih strokovni delavci v Grosupljem pripisali usklajevanju in izmenjavi informacij v mreži (sl. x21), so morda rezultat *komunikacijskega protokola v primerih odsotnosti v šoli*, ki smo ga razvili predvsem za uporabo v osnovni šoli in centru za socialno delo (v primeru, da so učenci odsotni iz šole). Vendar pa je ta protokol namenjen tudi ozaveščanju vseh zaposlenih v različnih storitvah o pomenu izobraževanja, npr. kako se odzvati, ko starš pride v npr. center za socialno delo s (pred)šolskim otrokom v jutranjih urah; v času, ko je odprt razpis za vpis otrok v vrtec, zaposleni v centru za socialno delo spodbujajo starše, da vpišejo otroka v vrtec (če starši takrat obišejo center).

Ena od večjih sprememb je vidna tudi pri razumevanju potrebe po integriranem delovanju, npr. razlika med preventivnimi in kurativnimi aktivnostmi. V začetku vzpostavljanja integriranega podpornega sistema, še posebej na pilotni lokaciji v Trebnjem, so sodelovali, ko se je pojavila težava. V takšnih primerih bi vrtec običajno poklical druge pristojne organizacije, da bi »rešile problem«. Med izvajanjem pilotnega projekta je bilo izvedenih več aktivnosti, ki so preprečile težave. To je mogoče videti tudi na sl. x22; povprečne ocene, ki jih strokovni delavci pripišejo svoji ravni znanja o povezovanju in o delovanju v integriranem okolju, so višje glede na začetni rezultat. Čeprav so povprečne ocene za raven znanja o povezovanju višje v Trebnjem, je raven kompetenc za integrirano delovanje v primerjavi z začetnim stanjem višja v Grosupljem (glej sliko x25), zlasti v smislu poznavanja vloge drugih, sposobnosti izmenjave informacij in sposobnosti za izvajanje skupnih ukrepov z drugimi strokovnimi delavci. Razlog za to bi lahko bila večja vključenost vodstvenih struktur na pilotni lokaciji Grosuplje (predvsem v vrtcu) v primerjavi z drugim pilotnim projektom, saj močno vodstvo prepoznavamo kot enega od ključnih dejavnikov povezovanja.

Pomen preventivnega načina dela in pomen povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti so prepoznali tudi na ravni občine Trebnje. Občina Trebnje je podprla idejo in izrazila zadovoljstvo z ustanovitvijo »multidisciplinarnega akcijskega tima« kot uradnega občinskega organa. Zdi se, da se vzpostavitev multidisciplinarnega akcijskega tima kot pomembnega nepričakanega dosežka projekta odraža na sliki x27. Vendar se to ne bi moglo zgoditi, če oseba, ki jo je določila občina, ne bi priznala pomena integriranega delovanja in če oseba ne bi videla možnosti, kako bi ga lahko vključili v strukturo občine.

Prepričani smo, da bi se to lahko zgodilo v vsaki občini, tudi v Grosupljem, vendar je prvi korak to, da se občina vključi v projekt (kar se v občini Grosuplje ni zgodilo). Zaradi slednjega eden od ciljev projekta ni bil dosežen. Čeprav občina Grosuplje ni preprečevala dela na pilotnem projektu, se člani pilotnega tima Grosuplje počutijo nemočne, ker občine niso uspeli vključiti v projekt. Zdi se, da se to odraža na sliki x19 v dimenziji »ki vključuje druge nepoklicne vire«. Razlogi so verjetno različni in večplastni.

Vendar je v Grosupljem prišlo tudi do drugih pomembnih rezultatov: skupina, ki je že imela nekaj izkušenj pri povezovanju z drugimi pristojnimi deležniki z namenom doseči želeni cilj (večji vpis romskih otrok v vrtec), je poglobila odnose med pristojnimi deležniki, ustvarila boljše podporno vzdušje v vrtcu, da bi se vsaka družina počutila dobrodošlo in zaželeno, ter povečala zavedanje o pomenu dejavnosti doseganja. Na podlagi tega so rezultati na sliki x26 (*Stopnja povezovanja v Grosupljem, začetna in končna*) zelo zanimivi: rezultati kažejo *nižjo stopnjo povezovanja na ravni skupnosti: anketiranci so poudarili, da je na tem področju le nekaj povezav in vsi delajo predvsem na svojem področju*. Zdi se da so večinoma naklonjeni večjemu povezovanju na nivoju lokalne skupnosti, kar potrjujejo tudi izjave članov tima na srečanjih.

Na področju boljšega povezovanja na ravni politike bi lahko poročali o »multidisciplinarnem akcijskem timu« iz občine Trebnje, saj so »spremembe v lokalnem okolju možne le, če so na nacionalni ravni vzpostavljeni ukrepi v obliki politik povezovalne narave« (predstavnik občine Trebnje).

V. Razširjanje, ponovljivost in nadaljnja trajnost pilotnih dejavnosti

5.1 Komuniciranje in razširjanje na lokalni/nacionalni ravni

Aktivnosti	Datum	Lokacija	Občinstvo	Število doseženih oseb	Viri
Stran projekta INTESYS, vzpostavljena v okviru spletne strani Centra za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom	December 2015	/	Obiskovalci naše spletne strani	540 aktivnih uporabnikov	http://www.korakzakora.com.si/skupaj-podpiranje-ogrozenih-otrok-preko-integriranih-storitev-intesys

<p>Novice o projektu INTESYS, projektu v okviru Centra za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom</p>	<p>September 2017 Januar 2018 Oktober 2018</p>	<p>/</p>	<p>Obiskovalci naše spletne strani</p>	<p>540 aktivnih uporabnikov</p>	<p>http://www.korakzakovom.si/v-grosupljem-in-trebnjem-smo-ustanovili-lokalna-akcijska-tima</p> <p>http://www.korakzakovom.si/poleg-grosuplja-in-trebnjega-lokalni-akcijski-tim-tudi-v-sentvidu-v-ljubljani</p> <p>http://www.korakzakovom.si/okrogla-miza-oblikovanju-integriranega-sistema-skrbi-za-ranljive-skupine-prebivalstva-v-zgodnjem-otrostvu</p>
<p>Facebook stran Centra za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom</p>		<p>/</p>	<p>Obiskovalci naše Facebook strani</p>	<p>633</p>	<p>https://www.facebook.com/korakzakovom/</p>

<p>Konferenca ISSA 2016 GORDON, Jean, IONESCU, Mihaela, JAGER, Jerneja, VANDEKERCK HOVE, Ankie.</p> <p><i>Načrtovanje poti do vzpostavitve integriranega delovanja na nivoju storitev zgodnjega otroštva [predavanje na konferenci Zgodnje otroštvo v času hitrih sprememb, Vilnius, Litva, 11.–13. oktober 2016].</i></p>	<p>11. oktober 2016</p>	<p>Vilnius, Litva</p>	<p>Strokovni delavci s področja izobraževanja in vzgoje v zgodnjem otroštvu, učitelji, svetovalci, ravnatelji, raziskovalci</p>	<p>40</p>	<p>Program konference</p>
<p>Konferenca ISSA 2017 GORDON, Jean, IONESCU, Mihaela, REŽEK Mateja, HULPIA Hester, SICA Marzia, MASCARENHA S Monica.</p> <p><i>Končni cilj: vzpostavitev integriranega delovanja na nivoju storitev zgodnjega otroštva Kako daleč smo? Izkušnje iz štirih držav: Italije, Belgije, Portugalske in Slovenije.</i></p>	<p>5. oktober 2017</p>	<p>Gent, Belgija</p>	<p>Strokovni delavci s področja izobraževanja in vzgoje v zgodnjem otroštvu, učitelji, svetovalci, ravnatelji, raziskovalci</p>	<p>25</p>	<p>Program konference http://issa2017.net/wp-content/uploads/2017/09/issa_conference2017_program-1.pdf</p>

<p>Srečanje koordinatorjev iz 35 vrtcev, ki so člani Mreže za spreminjanje kakovosti Korak za korakom</p>	<p>6. in 7. oktober 2016</p>	<p>Kope, Slovenija</p>	<p>Vzgojitelji, učitelji in svetovalni delavci</p>	<p>50</p>	<p>Seznam udeležencev</p>
<p>Srečanje ravnateljev iz 35 vrtcev, ki so člani Mreže za spreminjanje kakovosti Korak za korakom</p>	<p>10. in 11. november 2016</p>	<p>Bohinj, Slovenija</p>	<p>Ravnatelji, pomočniki ravnateljev in svetovalni delavci</p>	<p>10</p>	<p>Seznam udeležencev</p>

<p>Novičnik Centra za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom</p>	<p>Avgust 2017 December 2017 Marec 2018 Oktober 2018 November 2018</p>	<p>/</p>	<p>Vsi člani Mreže za spreminjanje kakovosti Korak za korakom, predstavniki različnih vrtcev, šol, občin, nevladnih organizacij, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport</p>	<p>1500</p>	<p>Različne adreme</p>
<p>Novičnik Intesys</p>	<p>Marec 2016 December 2016 Junij 2017 December 2017</p>	<p>/</p>	<p>predstavniki različnih vrtcev, šol, občin, nevladnih organizacij, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport</p>	<p>250</p>	<p>https://us13.campaign-archive.com/?u=2b6b42c869263f9b387dba2b1&id=724bca7747 https://us13.campaign-archive.com/?e=[UNIQID]&u=2b6b42c869263f9b387dba2b1&id=5c6d741ffa http://www.korakzakovost.si/storage/app/files/projekti/INTESYS%20novi%C4%8Dnik%20%C5%A1t.4%20-%20razposlan.pdf</p>

Začetna okrogla miza v Grosupljem	30. marec 2017	Grosuplje	Strokovni delavci iz vrtcev in osnovnih šol, svetovalni delavci, ravnatelji, zdravniki in medicinske sestre, osebje iz lokalne knjižnice, predstavniki romske skupnosti, zaposleni v centru za socialno delo, predstavniki CŠOD, predstavniki občine Grosuplje, zaposleni na Zavodu za zaposlovanje, predstavniki policije, predstavniki ministrstva za šolstvo	25	Seznam udeležencev
-----------------------------------	----------------	-----------	---	----	--------------------

Začetna okrogla miza v Trebnjem	4. april 2017	Trebnje	Strokovni delavci iz vrtcev in osnovnih šol, svetovalni delavci, ravnatelji, zdravniki in medicinske sestre, osebje iz lokalne knjižnice, predstavniki občine Trebnje, predstavniki romske skupnosti, zaposleni v centru za socialno delo, predstavniki ministrstva za šolstvo	20	Seznam udeležencev
Uradno sporočilo (zapisnik s prve okrogle mize)	Marec 2017	/	Udeleženci začetne okrogle mize v Grosupljem	25	Adrema

Uradno sporočilo (zapisnik z začetne okrogle mize)	April 2017	/	Udeleženci začetne okrogle mize v Trebnjem	20	Adrema
Zaključna skupna okrogla miza	24. oktober 2018	Grosuplje	Strokovni delavci iz vrtcev in osnovnih šol, svetovalni delavci, ravnatelji, osebje iz lokalne knjižnice, predstavniki romske skupnosti, zaposleni v centru za socialno delo, predstavniki CŠOD, predstavniki občin Grosuplje in Trebnje, zaposleni na zavodu za zaposlovanje, predstavniki ministrstva za šolstvo, varuhinja človekovih pravic Republike Slovenije	34	Seznam udeležencev

Članek o končni skupni okrogli mizi	24. oktober 2018	Slovenska tiskovna agencija STA	STA naročniki	https://www.sta.si/2566822/nussdorferjeva-za-sehitrejse-korake-za-izboljšanje-polozaja-romov?q=Varuh,%C4%8D!ovek,prav,za,%C5%A1e,hitrej,korak,za,izbolj,polo%C5%BE,Romov
-------------------------------------	------------------	---------------------------------	---------------	---

5.2 Elementi ponovljivosti projekta v državi

Pilotni projekt se je v Sloveniji izvajal v okoljih, v katerih živijo predstavniki romske skupnosti. Glavne točke tega procesa se lahko prenesejo v kateri koli kontekst in na katero koli ranljivo skupino. Spodaj so navedeni nekateri elementi ponovljivosti projekta, ki bi jih bilo treba upoštevati na začetku poti do vzpostavitve integriranega podpornega sistema v novem kontekstu.

Elementi ponovljivosti projekta	Opis
<i>(strokovno) vodenje skupine: zunanji vodja ali nekdo, ki ni vključen v situacijo, ki ima širši pogled na tematiko</i>	V pilotnem projektu je bila naša organizacija (PI) koordinatorka, ki je organizirala sestanke in skrbela za proces. Upoštevati je treba pomen usklajevanja konkretnih aktivnosti in skupinskega procesa (razvoj integriranega načina dela); prevelika vpletenost vpliva na subjektivnost.
<i>skupina s stalnimi člani</i>	To so poudarili tudi člani obeh pilotnih projektov. Stalni člani so pomembni zaradi nemotenega dela in ker imajo vse informacije s preteklih srečanj.
<i>zaupanje in zaupnost med člani skupine</i>	Zaupanje in zaupnost sta pomembna pogoja za skupno delo. Člani delovne skupine si morajo medsebojno zaupati, da lahko delajo kot skupina, zaupnost pa je ključna za zaščito zasebnosti udeležениh oseb.
<i>skupni cilj in skupna vizija</i>	Kot osrednja rdeča nit, ki usmerja skupino k zelenemu cilju.

<i>redni sestanki skupine</i>	Da bi zadostili potrebam ranljive skupine, se mora skupina sestajati redno in pogosto. V našem primeru se zdi, da je srečanje vsaj enkrat na mesec nujno.
<i>motiviranje članov skupine za integriran način dela</i>	Ključno je motivirati člane skupine, saj sta uspeh aktivnosti in pot do vzpostavitve integriranega podpornega sistema odvisna (poleg podpore in sodelovanja vodstva) tudi od njih.
<i>pripravljenost na spremembe</i>	Včasih bi člani skupine lahko rekli »vse je enako, ničesar ni bilo mogoče spremeniti zaradi ...«. Pri vzpostavljanju integriranega podpornega sistema je treba takšno razmišljanje »pozabiti«, saj je integrirani sistem nekaj, kar še ne obstaja, zato je treba sprejeti ukrepe, ki še niso bili sprejeti. To pomeni, da je treba ceniti razmišljanje izven okvirjev in spodbujati prizadevanja za usvajanje novega znanja, praks in vrednot. Pripravljenost na spremembe mora biti prisotna tudi na drugi (romski) strani. Pomembno je poudariti, da bi morala biti romska skupnost že od samega začetka vključena v načrtovanje ukrepov – v skladu z dobro znanim načelom »Nič o Romih brez Romov«.
<i>zagotoviti čas za razpravo in spoznavanje medsebojnih kompetenc in delovnih področij</i>	Gre za pomemben korak na začetku poti do vzpostavitve integriranega podpornega sistema; člani skupine morajo imeti dovolj časa za razpravo in raziskovanje medsebojnih delovnih področij, da bodo vedeli, kdo bi bil najprimernejša prva »izbira« za določen problem (kje začeti) in pri čem mu lahko pomagajo drugi strokovni delavci.
<i>zagotoviti čas za načrtovanje naslednjih korakov (konkretnih ukrepov)</i>	Udeleženci srečanj so lahko polni idej za prihodnje delo (kaj je treba spremeniti), vendar lahko ostanemo zgolj na tej ravni (brez sprememb v praksi), če ne zagotovimo časa za načrtovanje konkretnih ukrepov.
<i>zagotoviti čas za ocenjevanje aktivnosti</i>	Ocenjevanje je pomembno z vidika zagotavljanja bolj usklajenih ukrepov, ki so v skladu s potrebami ranljive skupine; pri nekaterih ukrepih se lahko zdi, da so zelo dobri in so primerni za potrebe skupine, vendar se lahko izkaže, da niso bili tako primerni, kot smo mislili, da bodo.
<i>zagotoviti udeležbo in vključenost vodstvenih struktur sodelujoče organizacije</i>	Pomembno je, da vodstvo prizna pomen in nujnost takšnega sodelovanja in ustrezno organizira delovni proces strokovnih delavcev; tudi za delo na področju preprečevanja (delovanje preden pride do problema) je treba sprejeti nekatere odločitve, ki niso v domeni izvajalcev.

<i>strokovna podpora skupini – z namenom zagotavljanja usposabljanja na osrednjo izbrano temo</i>	V našem primeru smo delali v okoljih, v katerih živijo predstavniki romske skupnosti. Spoznavanje romske kulture in izpodbijanje lastnih predsodkov in stereotipov je bilo ključno na poti do uspeha na (eni od) pilotnih lokacij, npr. zagotovitev podpore strokovnim delavcem, da bi razumeli koncept enakih pravic (»Nič ni bolj neenakega kot enaka obravnava neenakih ljudi.«).
<i>podpora (in po možnosti vključevanje) občine</i>	Je posebnega pomena, če želimo integrirano delovanje vključiti na sistemski ravni (na primer strateški razvojni dokument na ravni občine).
<i>prizadevanja za vzpostavitev zaupanja s ciljno (ranljivo) skupino</i>	Pomen dejavnosti doseganja in prizadevanja za spremembo miselnosti: »Ni nedostopnih družin, nedostopne so le institucije.«

5.3 Strategije trajnostnega razvoja v prihodnosti

- Spodbujati delovanje lokalnih akcijskih timov na nacionalni ravni in poiskati rešitev za njihovo umeščanje v strateške dokumente občin;
- spodbujati delovanje lokalnih akcijskih timov v vseh okoljih z ranljivimi skupinami prebivalstva;
- v lokalne akcijske time vključiti tako strokovne delavce kot vodstvo;
- vključevanje večjega števila zaposlenih na osnovnih šolah, vrtcih in drugih institucijah (v smislu zagotavljanja »rezervnega« osebja).

5.4 Povzetek poti in prihodnji razvoj

Naučeno	Opis
<i>podpora občine je pomembna</i>	V okolju, kjer so bili posamezniki deležni te podpore, se je zavezanost skupine integriranemu podpornemu sistemu formalno prenesla na lokalno raven; v okolju, kjer posamezniki niso čutili te podpore (čeprav s strani občine ni bilo nasprotovanja), obstaja določena stopnja nezmožnosti za vzpostavitev integriranega podpornega sistema, saj nekaterih izzivov ne morejo določiti sami ali pa njihove odločitve nimajo daljnosežnega vpliva.
<i>vključevanje vodij (nivo vodstva)</i>	Zaposleni (zlasti vzgojitelji in učitelji) so bili do neke mere avtonomni, vendar v določenih situacijah niso mogli odločiti, ker nimajo pooblastil za sprejemanje

	odločitev, ki zadevajo vrtec/šolo kot celoto.
<i> vključevanje ranljivih skupin v proces od samega začetka in ob upoštevanju njihovih predlogov</i>	Pomembno je poudariti, da bi morala biti romska skupnost vključena v ta proces že od samega začetka – v skladu z dobro znanim načelom »Nič o Romih brez Romov«. To je eden od pomembnih dejavnikov za uspešnost procesa.
<i> zagotoviti dovolj časa za skupne sestanke in aktivnosti, ki jih želimo izvesti</i>	Ključnega pomena je, da vodje v vseh vključenih organizacijah najdejo rešitve, kako sestanke z drugimi pristojnimi deležniki in organizacijami vključiti v dnevni delovni čas zaposlenih. Takšno delo bi bilo treba priznati kot pomembno in vključiti v vizijo organizacije.
<i> prepoznati pomen dejavnosti doseganja kot ene od vrednot organizacije, zlasti kadar pripadniki ciljne (ranljive) skupine niso pogosti in redni »uporabniki« aktivnosti/storitev v občini, kadar so ločeni od lokalne skupnosti, kar romska skupnost (običajno)</i>	Pomembno je, da storitve prepoznajo pomen dejavnosti doseganja in da so one tiste, ki morajo narediti prvi korak, in tiste, ki morajo opraviti terensko delo. Strokovni delavci iz različnih storitev bi morali videti in razumeti potrebe družin, s katerimi delajo, in svoje vsakodnevne aktivnosti prilagoditi potrebam ranljivih skupin (družin).
<i> senzibilizacija vseh ključnih oseb, ki imajo redne stike s predstavniki romske skupnosti,</i>	Delo za področju razvoja skupnega razumevanja vključujočih pristopov je še vedno nujno; očitno je tudi, da je to kontinuiran proces.

VI. Priporočila za oblikovalce politik in strokovne delavce

6.1 Povzetek naučenega

Med našim delom v dveh kontekstih z romsko skupnostjo se je načelo »nič o Romih brez Romov« utrdilo kot pomemben dejavnik v smislu uspešnosti procesa. Za razvoj integriranega načina dela je pomembna *podpora (sodelovanje) občine* kot tudi *vključevanje vodstva* (za sprejemanje odločitev). Na nivoju institucij je treba zagotoviti *dovolj časa za skupne sestanke in aktivnosti, ki jih želimo izvesti*, ter priznati in izvajati *dejavnosti doseganja* kot temeljno organizacijsko vrednoto. Čeprav romska skupnost živi v okolju, kjer že zelo dolgo delamo, je še vedno nujna *senzibilizacija vseh ključnih udeležencev, ki imajo redne stike s predstavniki romske skupnosti*.

6.2 Priporočila za oblikovalce politik

Na nacionalni ravni je pomembno zagotoviti sistemske pogoje, ki omogočajo izvajanje integriranega podpornega sistema. Da bi se to zgodilo, bi morali **oblikovalci politik** zagotoviti, da se izvajajo naslednja priporočila:

- prilagoditi zakonodajo, da bi omogočili intenzivnejše povezave med različnimi sektorji;
- prilagoditi zakonodajo, da se omogoči izvajanje celostnih ukrepov (da se omogoči integriran način dela na sistemski ravni);
- vzpostaviti sistemske pogoje za oblikovanje multidisciplinarnih akcijskih timov v vsaki občini, da bi zagotovili »uradni« integriran način dela;
- zagotoviti izmenjavo informacij, ki omogoča delo v najboljšem interesu otrok in družin.

Vsekakor pa ni dovolj, da bi zagotovili pogoje le na nivoju politike. Pomembno je vzpostaviti *delujoč sistem*, ki bo omogočal povezovanje med različnimi sektorji. Da bi zgradili tak sistem, moramo razmisliti tudi o medinstitucionalnem povezovanju ter o povezovanju na nivoju institucij in strokovnih delavcev.

Priporočila za medinstitucionalni nivo

- opredeliti skupne vrednote in cilje
- razviti skupno vizijo
- zagotoviti ustrezno podporo za senzibilizacijo vseh ključnih oseb, ki so v rednih stikih s predstavniki ranljivih skupin

- vključevanje predstavnikov romske skupnosti (ranljive skupine) v načrtovanje, izvajanje in ocenjevanje povezovanja med institucijami na nivoju skupnih aktivnosti
- razumeti, da je izvajanje predšolskih programov v romskem naselju prehodna oblika; dejavno prizadevanje vseh vključenih akterjev za vključitev romskih otrok v redne vrtce vsaj eno leto pred vstopom v šolo je nujno
- strokovna podpora skupini, zlasti v smislu razumevanja koncepta enakih pravic
- razviti skupno odgovornost za skupni uspeh
- izvajati dejavnosti ozaveščanja, da bi vplivali na raven politike

Priporočila za povezovanje na nivoju institucij

- podpirati organizacije, da bi razvile močno vodstvo
- določiti dejavnosti doseganja kot eno od temeljnih vrednot organizacije
- zagotoviti dovolj časa za sestanke s strokovnimi delavci iz drugih sektorjev in za izvajanje aktivnosti

Priporočila za strokovne delavce

- razviti skupno razumevanje potreb ciljnih skupin
- na sestankih zagotoviti dovolj časa, da bi predstavili, raziskali in razumeli delo drug drugega za boljše načrtovanje povezovanja med institucijami na nivoju aktivnosti
- zagotoviti podporo za strokovne delavce, da bi razumeli koncept enakih pravic («Nič ni bolj neenakega kot enaka obravnava neenakih ljudi.»)

KORAK
ZA KORAKOM
Center za kakovost v vzgoji in izobraževanju
PEDAGOŠKI INŠTITUT

INTESYS

TOGETHER / Supporting
vulnerable children
through integrated early
childhood services

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kontakt: Pedagoški inštitut,
Center za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom
Gerbičeva 62, 1000 Ljubljana
E-mail: korakzakorakom@pei.si
Telefon: 01/429-20-20
Spletna stran: www.pei.si / www.korakzakorakom.si